Peter Handke

Kaspar

Çeviren:
Yılmaz Özbek
Ahmet Sarı

Peter Handke, 6 Aralık 1942'de Avusturya'da doğdu. Öz babası, daha o doğmadan annesinden ayrıldı ve annesi daha sonra Peter Handke'ye adını veren Bruno Handke ile evlendi. Handke, 1944 yılında ailesiyle birlikte Doğu Berlin'e göç etti, ama Berlin'in Ruslar tarafından abluka altına alınmasından hemen önce oradan ayrıldılar. On iki yaşına kadar, din ağırlıklı bir okulda okudu, sonra düz liseye geçti. Anne tarafından büyükbabası Slovak olduğu için küçük yaşlardan başlayarak bu kültüre ilgi gösterdi. 1961 yılında Hukuk Fakültesi'ne girdi ve öğrencilik yıllarında yazmaya başladı. İlk roman denemesi olan *Die Hornissen*'in (Eşek Arıları) Suhrkamp Yayınevi tarafından kabul edilmesiyle birlikte eğitimini yarıda bıraktı. Bu romanın yayımlandığı 1966 yılından sonra Handke yazarlık dışında bir iş yapmadı. 1971 yılında annesi intihar etti. Kendisini çok etkileyen bu olayı, *Wunschloses Unglück* (Mutsuzluğa Doyum) adlı romanına konu edindi. 1972 yılında eşinden ayrılan Handke bu evlilikten olan kızını tek başına büyüttü. Yetmişli yıllarda Handke hem kişisel görüşleri ve yaşam tarzı, hem de başkaldıran kişiliği nedeniyle fazlaca eleştiri aldı. 1973-1978 yılları arasında Paris'te, 1978-79'da Amerika'da yaşadı. 1979'da Salzburg'a geri döndü. Şiir, roman ve tiyatro eserleri bulunan yazarın bazı yapıtları Türkçe'ye çevrilmiştir. Handke, Paris'te yaşamaktadır.

Başlıca Eserleri: *Karanlık Bir Gecede* (çev: İlknur Özdemir, Can Yayınları, 1999); *Hiç Kimse Koyunda Bir Yıl* (çev: Ayşe Selen, Can Yayınları, 2002); *Mutsuzluğa Doyum* (çev: Zeynep Sayın, Ada Yayınları, 1990); *İzleyiciye Sövgü, Kendini Karalama* (çev: Dursun Balkaya, Petra Tiedemann, Ahmet Sarı, Birey Yayınları, 2002); *Konstans Gölü'nden Atla Geçiş* (çev: Dürrin Tunç, Logos Yayınları, 1990); *Solak Kadın*, (çev: Tevfik Turan, Metis Yayınları, 2000); *Çocuğun Öyküsü* (çev: Cemal Ener, Metis Yayınları, 2005), *Don Juan / Kendi Ağzından* (çev: Bilge Uğurlar Tunçbilek, Türkis Noyan, Can Yayınları, 2006); *Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi* (çev: Tevfik Turan, Ayrıntı Yayınları, 1995); *Tuna, Sava, Morava ve Drina'ya Bir Kış Yolculuğu –Ya Da Sırbistan'a Adalet-, Bir Kış Yolculuğuna Yaz Eki* (çev: Sezer Duru, Telos Yayınları, 1997); *Yineleme* (çev: Ayten Genç, Ara Yayınları, 1992); *Bir Yazarın Öğleden Sonrası* (çev: Mustafa Tüzel, Ara Yayınları, 1992); *Yorgunluk Üzerine Bir Deneme* (çev: Cemal Ener, Nisan Yayınları, 1991).

Çevirmenler:

Yılmaz Özbek: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Ahmet Sarı: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

De Ki Tiyatro Dizisi'nden Yayınlanan Diğer Kitaplar:
- Süreyya KARACABEY, *Modern Sonrası Tiyatro ve Heiner Müller*
- Thomas Bernhard, *Dünya Düzelticisi*
- Thomas Bernhard, *Immanuel Kant*

Peter Handke

Kaspar

Çeviren:
Yılmaz Özbek
Ahmet Sarı

De Ki / 13

KASPAR

Peter HANDKE

© Suhrkampf, 1967

© De Ki Basım Yayım Ltd. Şti., 2007
5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca her hakkı saklıdır. De Ki Basım Yayım Ltd. Şti.'nin yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılamaz.

Almanca'dan Çeviren: Ahmet Sarı & Yılmaz Özbek
Yayına Hazırlayan: Binali Mansur
Kapak Tasarımı: admtasarım

Baskı: Cantekin Matbaası (0 312 384 3435)

Birinci Baskı: Mayıs 2007 (1100 Adet)

ISBN: 978-9944-492-10-2
Bandrol Seri No Aralığı:
SKB-UYY-846277'den
SKB-UYY-847376'ya kadar

De Ki Basım Yayım Ltd. Şti.
Karanfil Sok. 43/5 Kızılay / ANKARA
Tel: 0 312 417 19 12 Faks: 0 312 419 11 25

bilgi@deki.com.tr • www.deki.com.tr

ÇEVİRMENLERİN ÖNSÖZÜ

"Kaspar" adlı tiyatro oyununun hemen girişinde Peter Handke'nin bu oyunun adının "Dil İşkencesi" (Sprechfolterung) de olabileceğini dillendirmesi, bu metnin özetini en iyi şekilde veren cümledir. Handke'nin "Kaspar" adlı metni, bilinçli bir şekilde Kaspar adlı karaktere bir dil işkencesi yapmaktadır. Bu işkence, özünde dil yoluyla ve dil yardımıyla birini dile getirmenin işkenceye dönüşmüş halidir. Dili bir konuşma aracı, konuşturma aracı yaparak henüz dile gelmemiş bir kişinin (Kaspar'ın) dile getirilmesi sürecini konu edinir bu oyun.

Sinemada Werner Herzog'un, Peter Sehr'in "Kaspar"ı filmleştirdiği göz önüne alınacak olursa, bu filmlerde de çok küçük yaşlardan itibaren (on yılı aşkın bir süre) daracık bir ortama kapatılmış ve dili unutmuş, daha doğrusu dili öğrenememiş birisinin günün birinde dışarı çıkarılmasıyla çevreyi, ortamı, dış uzamı görmesi, etrafında konuşulan dili keşfetmesi, bu dili yavaş yavaş, hazmederek öğrenmesi sözkonusudur. Bir çocuğun boş bir levha (tabula rasa) olan zihninin parçalı sözcüklerle doldurulması, çocuğun hecelemesi, küçük cümle kurması ve ondan da uzun cümleler kurarak artık dil mantığını bilmesi ile koşut tutulacak bu dil öğrenme süreci filmlerdeki ve tiyatrodaki Kaspar karakteri için de geçerlidir. Kaspar da yıllarca dışında kaldığı, öğrenemediği dili ilkin dinler, duyar, onu algılar, kavramaya çalışır, onu heceler, zorlanır, ilkin çarpık cümleler kurar, dil içinde debelenir, dil öğrenme sürecinde çile yani işkence çekerek yine dilin labirentlerinde gezinerek ancak bu dili öğrenir. Dil bilmezlikten bilgeliğe, filozofluğa giden süreç hem Kaspar filmlerinde hem de Kaspar oyununda aynen aktarılmıştır. Heideggeryan bağlamda dilin varlığın evi olduğu düşünülecek olursa, varlığı dillendirmek, varlığı açımlamak, açıklamak, varlık üzerine bir şeyler hissedip bunu dillendirmek ancak dille mümkündür ve dil yavaş yavaş özümsenir, kavranır, hissedilir, tartılır-

sa özlü bir hal alır ki Kaspar'ın bilgeliği ve filozofluğu filmin ve tiyatronun sonlarına doğru bu yöne doğru bir gelişme kaydeder.

"Kaspar" metninin girişinde, bu metin için Handke'nin alternatif başlığının "Dil İşkencesi" olduğundan söz etmiştik. Bu metni çeviren bizler de oyun kahramanı Kaspar'ın dil yoluyla dile getirilmesi sürecinde bir anlamda bu dil işkencesinin en yakın tanıkları olduk ve metni Türkçeye çevirme çabamızda bu dil işkencesinden nasibimizi aldık. Handke'nin Kaspar belleğini boş bir levhadan bilgeliğe doğru programlama ve geliştirme sürecinde karakterine (Kaspar'a) yaptığı dil işkencelerini nasıl Türkçeye aktarabiliriz düşüncesi doğrultusunda, bizler de aynen bu dil işkencesinin acısını hissettik. Handke'nin Kaspar'ın belleğini yeniden programlarken ona söylettiği küçük ama anlamsız sözcüklerini, Kaspar'ın ıkınmalarını, peltelemelerini, sözcükleri birbirine karıştırmasını, yerel dile benzer sözcükler çıkarmasını, anlamsız sözlerini ve geveleyişleri andıran sözcükler dillendirmesini, idiomatik dil kullanmasını, Almanca orijinal dilde de bir anlama gelmeyen dil öğrenirken zihninin bir dökümü olan saçma ama bir şey ifade etmeyen sabuklamalarını Türkçeye çevirirken bizler de bir nevi Kaspar karakteriyle birlikte bu dil işkencesini çekmiş olduk. Yine de alanın kült metinlerinden biri olan "Kaspar" adlı bu eseri çevirme eylemini bitirdiğimizde çektiğimiz dil işkencesine değdiğine, bu eseri meraklı okurlara sunma gururunun her şeyden daha büyük olduğuna inanmaktayız.

Son olarak çeviri sırasında yardımlarını gördüğümüz Petra Tiedemann'a ve Dursun Balkaya'ya teşekkür etmek isteriz.

Yılmaz ÖZBEK
Ahmet SARI

18 yaş*

on thekith yaş
kuthey ithtathyonu
on thekith yaş
ne yapthın
ne yapthın
oğlan
kuthey ithtathyonu
on thekith yaş
ne yapthın
ne yapthın
delikanlı
ne yapthın
oğlan
ne yapthın
ne yapthın
oğlan
on thekith yaş
kuthey ithtathyonu
ne yapthın
oğlan
delikanlı
bathtığın bu
on thekith yaşı

Ernst Jandl

* Şiirin çevirisi, aşağıda künyesi verilen yapıttan alınmıştır: Ernst Jandl, **Daha İyisi Saksofon–Seçme Şiirler**, çev: Tevfik Turan, YKY, İstanbul 1967. s. 36-37.

"Kaspar" oyunu, Kaspar Hauser'in GERÇEĞİ NEDİR ya da GERÇEĞİ NE İDİ, bunu göstermez. Bir insanla nelerin MÜMKÜN OLABİLECEĞİNİ gösterir. Birinin konuşarak nasıl konuşturulabileceğini gösterir. Oyunun adı "Dil İşkencesi" de olabilirdi. Bu işkenceyi belirgin hale getirmek için oyunu sahneye koyan tiyatroya, örneğin sahnenin ön tarafında yüksek bir yere, elbette izleyicilerin dikkatlerini sahnede gerçekleşen olaylardan uzaklaştırmadan, her izleyicinin görebileceği, KAHRAMANA hitaben yapılan konuşmaların ses şiddetine göre yanıp sönecek bir tür büyülü göz yerleştirme önerilir. Kaspar ne kadar direnirse, ona yönelen konuşmalar da bir o kadar şiddetlenir ve büyülü göz de bir o kadar şiddetli yanıp sönmeye başlar (büyülü göz yerine gücü ölçen gereçlerde olduğu gibi yanıp sönen bir gösterge de kullanılabilir.) Kahramana hitap eden ses, gerçi anlamlıdır, ama gerçekteki gibi teknik bir araçtan çıkan bir ses olmalı, örneğin: telefon ahizesinden çıkan ses, radyo ve televizyon sunucularının sesleri, telesekreter sesi, otomatik cevap veren ses bandları (ARADIĞINIZ KİŞİYE ŞU AN ULAŞILAMIYOR), futbol karşılaşması sunucularının, stadyumlardaki anonsların, sevimli Amerikan çizgi filmlerindeki anlatıcıların, tren geliş-gidişlerini anons edenlerin, röportajcıların, talimat verdiği konuşmalarıyla jimnastik hareketlerinin akışına uyan bayan jimnastik hocalarının, dil kursu kasetlerinin, gösterilerde megafonla konuşan polislerin vb. sesleri gibi-. Söylenenlerin ANLAMI ve ANLAMSIZLIĞI bu konuşma biçimiyle belirginleşmesi koşuluyla tüm bu konuşma biçimleri bu metinde uygulanabilir. İzleyiciler, hangi konuşma biçiminin kullanıldığını bilmek zorunda değildirler, aksine vs. minyatür sahneler eş zamanlı büyütülerek sahnenin arka tarafına yansıtılmalıdır.

Kaspar'ın soytarıyla bir benzerliği yoktur; sahneye çıktığı ilk andan itibaren daha çok Frankenstein'ın canavarına (ya da King Kong'a) benzemektedir.

Sahne zaten açıktır. İzleyiciler sahnede başka bir yerde var olan bir mekânın temsilini değil, sahnenin kendini görürler. Sahne de bir sahneyi temsil etmelidir. Sahnedeki eşyalar, temsili eşyalar olmadıkları için değil, aksine birbirlerine karşı konumları, gerçekte birbirlerine karşı alışılagelmiş düzenlenişlerine uymadığı için daha ilk bakışta teatral bir görüntü sergilerler. Nesneler, (odundan, çelikten, kumaştan yapılmış ve) gerçek olmalarına rağmen aksesuar olduklarını anında

belli ederler. Bunlar, oyunun birer parçalarıdır. Bir geçmişleri yoktur. İzleyiciler, kendileri içeriye girmeden ve sahneye bakmadan önce sahnede zaten bir şeylerin olup bittiğini bile düşünemezler. Onlar olsa olsa ancak sahne çalışanlarının nesneleri oraya buraya koyduklarını düşünebilirler. İzleyiciler sahnedeki eşyaların sahneden başka bir yerde gerçekleşmiş olduğu söylenen bir öykünün eşyaları olabileceğini de düşünemezler: Herhangi bir gerçeklikte geçmeyen, aksine sahnede geçecek bir olayı izleyeceklerini anında anlayacaklar. Bir öyküye tanık olmayacak, teatral bir olay izleyecekler. Bu olay, oyunun sonunda perde kapanana dek sürecek: bir öykü kendiliğinden akmayacağı için, izleyiciler öykünün sonrasını da düşünemeyecekler, olsa olsa kendi öykülerinin devamını (ya da sahne çalışanlarının yeniden aksesuarları toparlayışlarını) düşüneceklerdir. Aşağı yukarı ayrıntıları ile sahne şöyledir: Sahnenin arkası, büyüklüğü ve özelliğiyle ön perdeyle aynı olan bir perdeyle biter. Perdenin kıvrımları o kadar düzgün ve sıktır ki, izleyiciler bile perdenin ikiye bölündüğü yeri güç fark ederler. Sahnenin yan duvarları çıplaktır. Arka perdenin önünde aksesuarlar bulunur: Bir göstericinin kullanacağı aksesuarlar gibi kullanılacakları bellidir. Seyirciler, bu aksesuarların eskici dükkanı görüntüsü verdiğini düşünmesinler diye bunların hepsi yepyenidir; bundan kaçınmak için nesneler kendilerine uygun düşen bir konumda bulunmaktadırlar: Sandalyeler a y a k t a, süpürge d a y a n m a k t a, minderler y e r l e r d e, halatlar a s ı l ı, masanın çekmecesi de m a s a d a d ı r. Diğer yandan da izleyicilerin bir mobilya sergisi sahnesiyle karşı karşıya olduklarını düşünmesinler diye, (şimdilik mutlaka) eşyalar birbirlerine ilişkisiz vaziyette durmaktadırlar, hatta öyle zevksiz yerleştirilimişlerdir ki, izleyiciler yerleştirilen eşyalarla sahneyi sahne olarak göreceklerdir. Sandalyeler sanki hiç masaya ait değillermiş gibi masadan çok çok uzakta durmaktadırlar; ayrıca bir düzensizlik görünümü yaratmamakla birlikte sandalyeler masaya alışılagelmiş açılarda durmamaktadırlar, birbirlerine karşı da alışılagelmiş açılarda durmamaktadırlar. Masanın çekmecesi izleyicilere dönüktür. Sahnede bir yerde ondan daha küçük, daha alçak, üçayaklı bir masa daha bulunmaktadır. Sahnenin o r t a s ı n d a hiçbir şey yer almamaktadır. Sahnede bir yerde iki sandalye bulunmaktadır, örneğin birinin yaslanacak yerinde iki, diğerinin üç çubuğu vardır, örneğin birinin üzerinde bir minder vardır, diğerinde yoktur. Sahnenin bir yerin-

de –izleyiciler için ayrılan kısımın ortalarında oturan izleyicilere göreyarısı sahnenin kenarının dışında kaldığı için görünmeyen (bu haliyle bütünüyle sahneyi gösterecek biçimde) gerektiğinde en az beş kişinin oturacağı bir kanepe bulunmaktadır. Sahnenin bir yerinde de bir salıncaklı koltuk vardır. Sahnenin bir yerinde sahne süpürgesi ile faraş duvara dayanmaktadır, ikisinden birinin üzerinde basılı hatta kolay okunaklı SAHNE yazısı ya da oyunun sahnelendiği tiyatronun adı vardır. Sahnenin bir yerinde aynı basılı yazıyla boş olduğu görülen bir çöp kutusu vardır. Büyük masada, ama ortasında değil, su dolu, geniş ağızlı bir sürahi vardır, yanında da sıradan bir bardak. Sahnenin arka tarafında bir yerde üzerinde büyük bir anahtarın olduğu zarif bir dolap durmaktadır. Aksesuarlar sanki birçok farklı parçalardan, oyunlardan toparlanmış gibidir. Aksesuarlar, izleyicilerin hangi oyundan geldiklerini tahmin edemeyecekleri değişik oyunlarda kullanılmış aksesuarların bir araya getirildiği izlenimini uyandırırlar. Eşyalar, değişik yerlerden toplanmış olmalarına karşın, birbirleri ile uyum içindedirler. Onların hangi döneme ait oldukları belli değildir. Salıncaklı koltuk alış veriş merkezinden alınmış olabileceği gibi, bir açık artırmadan da temin edilmiş olabilir. Hiçbir nesnenin anlamlandırılması gereken bir özel işareti yoktur. Sahnenin önünde, ortada bir mikrofon vardır.

Salona ilk giren izleyici, sahnenin loş bir biçimde ışıklandırıldığını görür. Sahnede hiçbir hareket yoktur. Her izleyicinin, her eşyaya bakıp büyük bir iştahla ya da doyasıya izeleyebilecek kadar zamanı vardır. Sonunda tek bir sesin çalındığı yumuşacık bir keman sesi eşliğinde ("Keman sesi, gitar sesinden daha belirgindir"-Kaspar) izleyicilerin bulunduğu yerdeki ışıklar alışılageldik biçimde yavaşça kararır. İzleyicilerin bulunduğu yer oyun boyunca karanlık kalır. (İzleyiciler tiyatro salonuna girerken ve oyunun başlamasını beklerken, bu metin onlara hoparlörden hafif bir sesle okunabilir ve bu yinelenebilir.)

1

Sahnenin arka tarafındaki perdenin arkasında varlığını izleyicilerin perdenin kıpırdanmasından izleyebildikleri b i r h a r e k e t l i l i k b a ş l a r . Hareketlilik perdenin sol veya sağ tarafında başlar ve gitgide daha da güçlenip hızlanarak perdenin ortasına doğru ilerler. Perdenin arkasındaki kişi ne kadar ortaya doğru gelirse, perde de o kadar içeriye doğru çekilir. Başlangıçta yalnız dokunuşlardan ibaret olan hareketlilik, artık perdenin kolay geçilebilir olduğu ortaya çıkınca, perdeyi geçip çıkma çabasına dönüşür. İzleyiciler gittikçe birinin sahneye gelmek istediğini, ama şu ana değin perdede bir aralık bulamadığını fark ederler. Yanlış yerlerde yapılan birkaç boş denemeden sonra – izleyiciler sanki biri perdeye vuruyormuş gibi perdenin sesini duyarlar- bu kişi, hiç de aramadığı perde aralığını bulur. Önce görülen eli, çok yavaş bir şekilde bedeninin geri kalanı izler. Diğer el, perde başından düşürmesin diye şapkayı tutmaktadır. Bu kişi sahneye doğru perdenin önünde yavaş yavaş açılmasını, sonra arkasından yeniden kapanmasını sağladığı küçük bir hamle yapar. Kaspar sahnededir.

2

İzleyiciler Kaspar'ın yüzünü ve kılık-kıyafetini inceleme fırsatına sahiptirler: orada durmaktadır. Görünümü teatraldir. Kafasında yuvarlak, geniş kenarlı, şeritli bir şapkası vardır. Yakaları kapalı, açık renk bir gömlek giymiştir. Ceketi rengârenktir ve oldukça fazla (yaklaşık olarak yedi) metal düğmelerle kaplıdır. Pantolonu çok geniştir. İri ayakkabıları vardır; ayakkabısının birinde örneğin çok uzun olan bağcık açılmıştır. "Gayri ciddi" bir görünümü vardır. Giysilerinin rengi sahnedeki renklere ters düşmektedir. İzleyiciler, ancak iki ya da üçüncü bakışta bir maske taşıdığını fark ederler;

yüz rengi "solgun"dur; çok gerçekçi görünmektedir, belki de yüze tam uymuştur; yüz ifadesi, şaşkınlık ve karmaşa ifadesidir. Maskeli yüz yuvarlaktır, çünkü şaşkınlığın ve karmaşanın ifadesi geniş ve yuvarlak yüzlerde daha teatraldir. Kaspar'ın uzun boylu olması gerekmez. Sahnede olduğu yerde durmakta ve yerinde canlanmamaktadır. Şaşkınlığı yansıtmaktadır.

3

Hareket etmeye başlar. Bir eli hâlâ şapkayı tutmaktadır. Yürüyüş biçimi doğal değildir, çok mekanik, çok yapaydır. Elbette bir kukla gibi de yürümez. Adım atışı, değişik adım atışlarının sürekli değiştirimi biçimindedir. İlk adımını çok geniş atar, diğer adım ise onu "sallanır" bir şekilde ve kararsızca izler; diğer adımını neredeyse bunun tersi bir şekilde atar; diğer adımda bir ayağını havaya kaldırır ve diğerini ağır bir şekilde sürükleyerek kendine doğru çeker; diğer adımını ayaklarını yerde sürüterek atar; diğer adımını yanlış adımla atar, öyle ki onu takip eden adımda ilk ayağa yetişebilmek için yine diğer ayağını öne doğru çok ileri atması gerekir; sürekli daha da hızlandığı ve düşmeye iyiden iyiye yaklaştığı bir diğer adımını ise, sağ ayağını sola, sol ayağını da sağa atarak yine az kalsın düşecek gibi olur; diğer bir adımda bir ayağını diğer ayağının yanından çekemez ve topuğuna vurur, bunda da düşmemek için çaba sarfeder; diğer bir adımda adım uzunluğu o kadar büyüktür ki, bacaklarını nerdeyse 180 derece açmak ve geride kalan bacağını sürüklemek durumunda kalır. Bu esnada ilk bacağıyla hızlı bir şekilde adımlarına devam etmek istemektedir, ama yanlış yöne doğru hareket ettiğinden dolayı tekrar az kalsın dengesini yitirmektedir; daha hızlı olan bir diğer adımda, bir ayağının ucu ön tarafı, diğer ayağının ucu ise arka tarafı göstermektedir; şimdi onu takip edecek bir diğer adımda ani davranışla ilk ayağın ucunu arka tarafı gösteren ikinci ayağın ucuna getirmeye çalışır, bunu başaramaz ve kendi ekseni etrafında

dönerek, izleyicilerin geçen onca zaman düşmesinden korktukları gibi, sonunda yere düşer. Yürüyüşü önceden, dosdoğru izleyicilerin yönüne doğru bir yürüyüş değildir, aksine o kadar da küçük olmayan sahnede oraya buraya doğru (atılan) helezonlar şeklindedir. Bu bir yürüyüş değildir, aksine düşmeyi andıran ve zorla ilerleme arası bir orta-harekettir ve bu arada kişinin bir eli sürekli, düştüğünde bile hâlâ kafasında olan şapkayı tutmaktadır. Düşmenin sonunda izleyiciler Kaspar'ı biçimsiz bir bağdaş kurmuş pozisyonunda sahnede, yerde görürler. Kaspar hareket etmemektedir, sadece elini şapkadan uzaklaştırır; el, yavaş yavaş baştan aşağıya doğru kayar, bedenin yanından aşağıya düşer. Büsbütün hareketsiz kalmadan önce biraz daha sağa sola sallanır. Kaspar orada öylece oturur.

4

Konuşmaya başlar. Durmadan sadece, "Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim!" *cümlesini söyler. Cümleyi duyulabilecek bir biçimde anlamsız, cümlenin onun için bir anlamı yokmuşçasına, bir şey anlatmaksızın söyler. Cümleyi eşit aralıklarla birkaç kez yineler.*

5

Yerde aynı pozisyonda, bağdaş kurmuş vaziyette Kaspar cümleyi, şimdi neredeyse tüm olası söyleyiş biçimleriyle tekrar eder. Onu ısrarla söyler. Soru şekliyle söyler. Cümleyi hayret uyandırır tarzda söyler. Vurgulayarak söyler. Cümleyi sevinçle söyler. Cümleyi rahatlamış bir şekilde söyler. Duraklayarak söyler. Cümleyi kızgınlıkla ve sabırsızlıkla söyler. Cümleyi çok korkmuş bir şekilde söyler. Onu selam verir gibi, bir dua gibi, bir soruya bir cevapmış gibi, bir emir gibi, bir rica gibi söyler. Sonra, gerçi tekdüze de olsa, cümleyi şarkı gibi söyler. Sonunda cümleyi bağırarak söyler.

6

Bu şekilde ilerleyemeyince, ayağa kalkar. İlkin b i r hamleyle ayağa kalkmayı dener. Bunu başaramaz. Yarı yükseklikten gerisin geri yere düşer. İkinci deneyişinde, neredeyse doğrulmuşken, yine yere düşer. Şimdi altında kalmış bacaklarını uzun süre kurtarmaya çalışır, bu esnada örneğin ayakuçları dizin iç taraflarına takılı kalmışlardır. Sonunda elleri imdada yetişir ve bacakları birbirinden ayırır. Ayaklarını uzatır. Ayaklarına bakar. Aynı anda dizini kırar ve onu kendine doğru çeker. Aniden çömelir. Zeminin altından nasıl da kaydığına bakar. Elinin tümüyle, kendinden uzaklaşıp giden zemine işaret eder. Şaşırmış bir halde o cümleyi söyler. Doğrulmuş bir vaziyette orada ayakta durmakta, başını bir oraya bir buraya nesnelere doğru sallayıp durmaktadır ve yine aynı cümleyi söylemektedir: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim!

7

Yine yürümeye başlar, yine yapay bir şekilde ama bu sefer ölçülü adımlarla yürür: Örneğin ayaklar çokça içe dönüktür, dizler çok dik, kollar gevşek, parmaklar bile cansız bir şekilde gevşekçe durmaktadır. Cümleyi, belli bir tonda ama bir anlam da ifade etmeksizin sandalyeye yöneltir. İfade ettiğini birinci sandalye duymamış gibi ikinci sandalyeye söyler. Yürümeye devam ederek ifade etmek istediğini dolap duymamış gibi dolaba söyler, iki sandalyenin de kendisini duymadıklarını cümle içinde bildirerek onu bir masaya söyler. Yürümeye devam ederek cümleyi dolabın kendini duymadığını bildirerek onu dolaba söyler. Dolabın önünde o cümleyi bir defa daha söyler, ama bunu bir şey bildirme kastıyla yapmaz: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim. *Tesadüfmüş gibi ayağını dolaba çarpar. Kasıtlı olarak dolabı tekmeler. Bir kez daha dolabı tekmeler: Bunun üzerine ağır ağır dolap kapıları açılır. İzleyiciler, do-*

labın içinde, belki de tiyatroya ait birtakım renkli kostümlerin asılı olduğunu ve bunun küçücük bir mekândan oluştuğunu görürler. Kaspar kapıların açılmasına tepki vermedi. Kendini sadece biraz geriye çekti. Kapılar tekrar duruncaya kadar sessizce durdu. Açık kapılara şimdi kendi cümlesiyle karşılık verdi: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

8

Olaylar üç parçaya bölünür: Birincisi, Kaspar şimdi her nesneden kaçınarak değil, aksine onlara dokunarak (ve fazlasını yaparak) sahnede dolaşır; ikincisi, Kaspar, her nesneye karşı hor davrandıktan sonra cümlesini söyler; üçüncüsü, her taraftan Kaspar'ı dil yoluyla dile getiren s u f l ö r l e r devreye girer. Suflörler yaklaşık üç kişiden oluşurlar, görülmezler (sesleri belki de play-back'tir) alaylı, alçak ve yüksek seslerle konuşmazlar. Bu şu demektir: Ne alayın alışılagelmiş ifade biçimleri ile konuşurlar, ne de mizahın, yardım severliğin ve insansı sıcaklığın ifade biçimleriyle; ne korkunçluğun alışılageldik ifade biçimleriyle konuşurlar, ne de tekin olmayanın, duyu-üstü ve doğaüstü olanın diliyle. Onlar anlaşılır bir tarzda konuşurlar. İyi bir tesisat aracılığıyla kendilerine ait olmayan bir metni konuşurlar. Alışılmış araçlarla bir a n l a m kastetmeksizin konuşurlar, k o n u ş m a o y n a r l a r ve bunu sessiz olsalar bile seslerin büyük çabasıyla yaparlar. Şöyle bir görüntü ortaya çıkar: İzleyiciler aynı anda Kaspar'ı dolabın yanından kanepenin yanına doğru giderken görürler ve her taraftan konuşulduğunu işitirler:

Kaspar kanepeye doğru gider. Kanepe bölümleri arasında yarıklar keşfeder. Elini bir yarığa sokar. Elini kurtaramaz. Yardım

İşte artık dikkatleri üzerine çekebileceğin bir cümleye sahipsin. Seni hayvan yerine koymamaları için bu cümleyle karanlıkta dik-

için ikinci elini sokar. Yarıktan iki elini de artık çıkaramaz. Kanepeyi şiddetle çeker. Hızlı bir hareketle iki elini de kurtarır ama bu sefer de kanepeden bir parçayı söküp yere atar, ona bir anlık bakıştan sonra şu cümleyi söyler: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

katleri üzerine çekebilirsin. K e n d i n e herşeyi söyleyebileceğin ama d i ğ e r l e r i n e *hiçbirşey* söyleyemeyeceğin bir cümleye sahipsin. Etrafında olup bitenleri kendine açıklayabilirsin. Aynı cümleye karşı çıkabileceğin bir cümleye sahipsin.

Kaspar bir nesneye zarar verdiği sırada suflörler de neredeyse konuşmalarını bitirmişlerdir. Konuşmacılar konuşmalarına son noktayı koyduklarında, aynı anda kanepe parçası da yere düşer. Nesnelerle karşılaşma sonunda Kaspar'ın sözünden önce küçük bir ara gerçekleşir.

9

Kaspar masaya doğru gider. Masadaki çekmeceyi fark eder. Çekmecenin kulpunu çevirmeye çalışır, ama çeviremez. Çekmeceyi çeker. Çekmece birazcık yerinden oynar. Kaspar çekmeceyi tekrar çeker. Çekmece masanın gözünde yamuk durmaktadır. Çekmeceyi tekrar çeker. Çekmece dengesini kaybedip yere düşer. Çekmeceden sofra takımı, kibrit kutusu, madeni paralar gibi nesneler düşer. Bir anlık bir bakıştan sonra: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

Cümle senin için bir kelimeden daha faydalıdır. Bir cümleyi sonuna dek konuşabilirsin. Bir cümleyle rahatını sağlayabilirsin. Cümleyle uğraşabilirsin ve bu arada ilerleme katedebilirsin. Cümleyle aralar verebilirsin. Bir sözcüğü bir diğerinin yerine koyabilirsin. Bir kelimeyi bir diğeriyle karşılaştırmayı ancak bir cümleyle yapabilirsin. Kelimeyle değil sadece bir cümleyle söz alabilirsin.

10

Kaspar bir sandalyeye doğru gider. Sandalye onu engellemesine rağmen, yoluna dosdoğru gitmeye çalışır. Yürüyerek sandalyeyi önünde sürükler. Yürümeye devam eder. Sandalye devrilmez. Yürüme esnasında Kaspar sandalyeye takılır. Yürüyerek kendini sandalyeden kurtarmaya çalışır. İlkin gitgide daha da tehlikeli bir şekilde sandalyeye takılır ama sonra ondan kurtulmayı başarır. Sandalyeye bir tekme atar, öyleki sandalye uçup gider ve devrilir. Bir anlık bir bakıştan sonra: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

Cümleyle kendini aptal yerine koyabilirsin. Cümleyle diğer cümlelere karşı kendini kanıtlayabilirsin. Önüne çıkan herşeyi betimleyebilirsin ve onu ortadan kaldırabilirsin. Tüm nesneleri iyi tanıyabilirsin. Cümleyle tüm nesneleri kendinin kılabilirsin. Tüm nesneleri kendi cümlen yapabilirsin. Bu cümleyle tüm nesneler seninle bütünleşecekler. Bu cümleyle tüm nesneler sana ait olacaklar.

11

Kaspar küçük masaya doğru gider. Masanın üç ayağı vardır. Kaspar bir eliyle masayı kaldırır ve diğer eliyle de masanın bir ayağından çeker ama bacağı çekip çıkaramaz. Bacağı çevirmeye başlar, ilkin ters yöne doğru çevirir. Doğru yöne çevirir. Masanın ayağını çevirir çıkarır, ama masayı diğer eliyle hâlâ dengede tutar. Yavaş yavaş elini çeker. Masa parmak uçlarında durur. Yavaşça parmak uçlarını çeker. Masa devrilir. Bir anlık bir bakıştan

Karşı koymak için. Dikkatini başka yöne çekecek bir cümle. Kendine bir öykü anlatabileceğin bir cümlen var. Aç olduğun zaman ondan bir parça koparabileceğin bir cümlen var. Kendini deli gösterebileceğin, deli olabileceğin bir cümle. Delirmek için bir cümle: Deli kalmak için. İlgini kendine yönlendirebileceğin, dikkatini kendinden başka tarafa yönlendirebileceğin cümlen var. Gezinti için bir cümle. Söz vermek için. Durmak için. Adım

sonra: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

saymak için.

12

Kaspar salıncaklı koltuğa doğru gider. Salıncaklı koltuğun etrafında dolaşır. İstemeyerek salıncaklı koltuğa dokunur. Salıncaklı koltuk sallanmaya başlar. Kaspar bir adım geri atar. Salıncaklı koltuk sallanmaya devam eder. Kaspar bir adım daha geri çekilir. Salıncaklı koltuk hareket etmeyi keser. Kaspar salıncaklı koltuğa doğru iki adım atar ve onu ayağının hafif bir dokunuşuyla harekete geçirir. Salıncaklı koltuk sallanınca, eliyle onun daha hızlı sallanmasını sağlar. Salıncaklı koltuk daha hızlı sallanmaya başlayınca ayağıyla onun daha da hızlı sallanmasını sağlar. Salıncaklı koltuk daha da hızlı sallanmaya başlayınca eliyle ona daha da hızlı bir darbe vurarak, onun şimdi daha tehlikeli hızla sallanmasını sağlar. Ona bir darbe de ayağıyla vurur. Sonra salıncaklı koltuk devrilme derecesine geldiğinde ve bir anlığına Kaspar onun devrilip devrilmeyeceğinden emin olmadığında ona eliyle küçük bir darbe daha vurur, bu, salıncaklı koltuğun devrilmesine yeter. Kaspar devrilen salıncaklı

Başlangıcından bitimine, bitiminden başlangıcına dek söyleyebileceğin bir cümlen var. Evet ve hayır diyebileceğin bir cümlen var. İnkâr etmek için bir cümlen var. Kendini yorgun ve zinde kılabileceğin bir cümlen var. Gözlerini bağlayabileceğin bir cümlen var. Her düzensizliği bir düzene sokabileceğin bir cümlen var; her düzensizliği bir diğer düzensizlikle karşılaştırarak onu bir ölçüde d ü z e n olarak değerlendirebileceğin bir cümlen var, her düzensizliği düzen olarak açıklayabileceğin bir cümlen var, kendine çeki düzen verebileceğin bir cümlen var, her düzensizliği konuşma yoluyla uzaklaştırabileceğin bir cümlen var. Örnek alabileceğin bir cümlen var. Kendinle diğer tüm şeyler arasına koyabileceğin bir cümlen var. Sana her mümkün olmayan düzeni mümkün ve her mümkün ve gerçek düzensizliği mümkün olmaz yapacak cümlenin şanslı sahibisin, sana tüm düzensizlikleri uzak kılacak o cümlenin şanslı sahibisin.

koltuğun yanından uzaklaşır. Sonra adım adım geri gelir. Bir anlık bir bakıştan sonra: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

13

Kaspar etrafına bakınır. Orada bir süpürge durmaktadır. Süpürgeye doğru gider. Süpürgeyi eliyle ya da ayağıyla alttan kendine doğru çekerek, süpürgenin dayandığı açıyı genişletir. Bir kez daha onu çekip, yine açıyı genişletir. Bir kez daha ama bu sefer az çeker. Süpürge ağır ağır kayar ve yere düşer. Bir anlık bir bakıştan sonra: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

Cümle olmaksızın gözünün önünde hiçbir şey canlandıramazsın. Cümle olmaksızın hiçbir nesneyi göremezsin. Cümle olmadan ayağını diğer ayağının önüne atamazsın. Son adımında, cümleyi söylediğin için cümle i l e hatırlayabilirsin ve cümleyi söylediğin için de son adımını hatırlayabilirsin.

14

Kaspar hâlâ dik duran diğer sandalyenin yanına gider. Sandalyenin önünde durur. Bu cümle süresince ayakta durur. Aniden oturur. Bir anlık bir bakıştan sonra: Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi olmak istiyorum. *Kaspar geçici olarak sessizliğe itilir.*

Kendini duyabilirsin. Dikkatli olacaksın. Cümleyle kendine dikkat edeceksin. K e n d i n e dikkat edeceksin. Cümlenin parçalandığı bir şeye tosluyorsun, bir şeye tosladığında senin de dikkat ettiğin bir şeye tosluyorsun. Dikkat etmeye başlıyorsun: Dikkat edebilirsin: Dikkatlisin.

15

Kaspar oturuyor. Sessizdir.

Cümleyle dura dura konuşmayı öğreniyorsun ve cümleyle durduğunu öğreniyorsun ve cümleyle duymayı öğreniyorsun ve cümleyle d u y d u ğ u n u öğreniyorsun ve cümleyle zamanı bölmeyi öğreniyorsun, cümleyi söyledikten sonraki ve önceki zamanı b ö l m e y i cümleyle öğreniyorsun ve aynen en son defa cümleyi söylediğinde başka bir yerde olduğunu nasıl cümleyle öğreniyorsan, aynen şimdi nerede olduğunu cümleyle öğrenmen gibi ve cümleyle konuşmayı öğreniyorsun, konuş m a y ı cümleyle öğreniyorsun ve bir cümle söylediğini bir cümleyle öğreniyorsun ve cümleyle başka bir cümle söylemeyi öğreniyorsun, aynen diğer cümleleri öğrenmen gibi ve öğrenmeyi öğrenmen gibi ve cümleyle bir düzenin olduğunu öğreniyorsun ve cümleyle düzeni öğrenmeyi öğreniyorsun.

16

Sahne kararır.

Hâlâ cümlenin arkasına sinebilirsin: Saklanabilirsin: Onu yok sayabilirsin. Cümle hâla her anlama gelebilir.

17

Sahne aydınlanır. Kaspar sessizce yerinde oturur. Dinlediğini gösteren bir işaret yoktur. Ona konuşma öğretilir. Cümlesini hatırında tutmak ister. Cümle ona yavaş yavaş diğer cümlelerin konuşulmasıyla unutturulur. Kafası karmakarışık olur.

Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

Kaspar kendisini cümlesi ile savunur:
İstiyorum.
Bir zamanlar olduğu gibi olmak istiyorum.
Bir zamanlar olan biri gibi olmak istiyorum.

Cümle henüz sana acı vermiyor hiçbir kelime. Sana acı vermiyor. Her kelime sana acı. Veriyor, sana acı verenin bir cümle olduğunu bilmiyorsun onun. Cümle olduğunu bilmediğin için cümle sana acı veriyor. Konuşma sana acı veriyor, ama konuşma sana acı. Vermiyor hiçbir şey sana acı vermiyor, çünkü henüz acının. Ne olduğunu bilmiyorsun hiçbirşey sana acı vermiyor. Ama gerçekte sana hiçbir şey acı vermiyor cümle sana. Henüz acı vermiyor çünkü onun henüz bir cümle olduğunu. Bilmiyorsun onun bir cümle olduğunu bilmediğin halde, sana acı veriyor, çünkü onun, sana acı veren bir cümle olduğunu. Bilmiyorsun:

Kendinle, başlıyorsun, sen bir, cümlesin, sen kendinden, sayısız, cümleler oluşturabilirsin, orada otursun, ama orada oturduğunu, bilmiyorsun. Orada oturduğunu, bilmediğin için, orada, oturmuyorsun kendi, kendine cümle, kuramıyorsun, oturuyorsun, ceketin, iliklidir. Pantolonundaki, kemer, çok sıkı bağlanmamıştır, ayakkabının, bağcıkları, yoktur. Kemerin yoktur ceketinin, düğmeleri açılmıştır,

Bir başkası.
Böyle bir başkası.
Biri.

Hâlâ cümlesinde ısrarlıdır:
Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak isterdim.

Karşı koymaya devam eder:
Bendim.
Başkası gibi.
Böyle başka biri.
Benim olduğum gibi.
Ben benim.
Öyleydi biri.
Biridir.
Ben böyle biriyim.
Başkası olmak isterdi.
Başka biri gibi olmak isterdim.
Bir zamanlar biri gibi.
Biri vardı.
Vaktiyle olduğu gibi.
Öyle biri gibi olmak istiyorum.

İlk sapma:
Bir zamanlar başka birisi olduğu gibi başka bir olmak isterdim.

orada, değilsin açılmış bir ayakkabı, bağcığısın. Hiçbir cümleye karşı kendini savunamazsın:

Ayakkabı bağcığı sana acı veriyor. Bir ayakkabı bağcığı olduğu için sana acı vermiyor, aksine bunu anlatmaktan aciz olduğun için ve sıkı bağlanmış ve hafif bağlanmış ayakkabının farkını bilmediğin için, sıkı ve hafif bağlı ayakkabıların arasındaki fark sana acı veriyor. Ceket sana acı veriyor ve saçların sana acı veriyor. Sen kendine acı vermediğin halde kendine acı veriyorsun. Senin ne olduğunu bilmediğin için sen kendine acı veriyorsun. Masa sana acı veriyor. Perde sana acı veriyor. Duyduğun ve konuştuğun sözler sana acı veriyor. Acı vermenin ne olduğunu bilmediğin için herşey sana acı veriyor. Sana acı verdiğini bilmesen bile acı verme sözcüğünün ne olduğunu bilmediğin için, hiçbir şeyin adını bilmediğin için, herşey sana acı veriyor:

Cümleler duyuyorsun: Senin cümlene benzer bir cümle: Karşılaştırılabilir bir cümle. Karşılaştı-

Daha şiddetli bir şekilde ısrarına devam eder ama bunda daha az başarılıdır:
Biri.
Olmak.
Böyle biri.
İdi.
İstiyorum.
Başkası.

Başka böyle birini benim bir zamanlar olmak istediğim gibidir.

Daha da fazla karşı koyar, ama daha da başarısız olur:
Olmterdim!
Yle!
Başkbir!
Öylbirt!
Olmben!
Olmterdim!
Oldbi!

Böm beşkası olumok ustardim ber zömanlor.

Kaspar çok uzun bir i *söyler.*

rıyorsun. Cümleni diğer cümleler karşısında bozabilir ve onunla birşeyler yapabilirsin: Açık ayak bağcığına alışabilirsin. Diğer cümlelere alışıyorsun, öyle ki onlar olmadan yapamazsın. Sen kendi cümleni yalnız kendin için bile düşünemezdin: Daha şimdiden o artık senin cümlen değil: daha şimdiden başka kelimeler arayışındasın. Bir şey imkânsız oldu: Başka bir şey ise mümkün oldu.

Nerede oturuyorsun? Sessiz oturuyorsun. Ne konuşuyorsun? Yavaş yavaş konuşuyorsun. Ne soluyorsun? Eşit aralıklarla soluyorsun. Nerede konuşuyorsun? Hızlı konuşuyorsun. Ne soluyorsun? Soluk alıp veriyorsun. Ne zaman oturuyorsun? Daha da sessiz oturuyorsun. Nerede soluyorsun? Daha hızlı soluyorsun. Ne zaman konuşuyorsun? Daha sesli konuşuyorsun. Ne oturuyorsun? Soluyorsun. Ne soluyorsun? Konuşuyorsun. Ne konuşuyorsun? Oturuyorsun. Nerede oturuyorsun? Bir şeyler söylüyorsun, inandırmaya çalışıyorsun:

Suflörler çok şiddetli bir şekilde Kaspar'a telkinde bulunurlar:
Düzenle. Dik koy. Uzan. Otur.

Kaspar çok da uzun olmayan bir n *söyler. (Kaspar bu harfin söylenmesinde yardımcı olan kelimeleri söylemeden sadece* n *harfini söyler.)*

Dik koy. Düzenle. Uzan. Otur. Uzan. Dik koy. Düzenle. Otur.

Kaspar kısa bir s *söyler.*

Otur. Uzan. Dik koy. Düzenle.

Kaspar kısa, biçimsel açıdan zahmetli bir r *söyler.*

Düzenle. Dik koy. Uzan. Oturur vaziyette koy.

Kaspar bir p *söyler. P'yi diğer harfler gibi söylemeye çalışır, ama bunda başarılı olamaz.*

Dik koy. Düzenle. Oturur vaziyette koy. Yatar vaziyette kal. Oturur vaziyette dur. Yatar vaziyette kal. Düzenle. Ayakta dur.

Kaspar biçimsel açıdan zahmetli bir t *söyler.*

Ayakta dur. Oturur vaziyette dur. Yatar vaziyette kal. Düzenle.

Kaspar son derece zorlukla bir d *sesi çıkarır.*

Yatar vaziyette kal. Ayakta dur. Oturur vaziyette dur. Düzenli ol:

Kaspar en azından hal ve hareketleriyle, ayaklarıyla tepinme yoluyla, tırmalamak yoluyla, bir sandalyenin itilerek uzaklaştırılması ve geri çekilmesi yoluyla, sonunda da belki sadece elbiselerini tırmalamak yoluyla bir gürültü oluşturmaya çalışır.

Suflörler bunun üzerine biraz daha sessiz konuşurlar, ama yaptıklarından emindirler:
Duymak mı?
Kalmak mı?
Açmak mı?
Duymak!
Kalmak!
Açmak!

Kaspar bir tek ses uğruna, beden gücünü devreye sokmak için çaba sarfeder. Elleri ve ayakları ile bunu dener. Hiç bir ses oluştu-

Suflörler sessizce çaba sarfedişinde onu kendi haline bırakırlar.

ramaz. Hareket etme çabaları gittikçe zayıflar. Sonunda artık hareket etmez. Kaspar sonunda susturulmuştur. Cümle kafasından uzaklaştırılmıştır. Kısa bir süre sessizlik.

18

Kaspar konuşturulur. Dil araçları ile ağır ağır konuşması için harekete geçirilir.

Masa dik durmaktadır. Masa devrilmiş mi? Sandalye devrilmiş! Sandalye ayakta durmaktadır! Sandalye devrilmiş de ayakta mı durmaktadır? Sandalye devrildi, ama masa ayakta durmaktadır. Masa ayaklarının üzerinde, ya da devrilmiştir! Ne sandalye devrilmiş ne de masa ayakta durmakta ne de sandalye ayakta durmakta ne de masa devrilmiştir?! Devrilmiş bir sandalyede oturuyorsun:

Kaspar hâlâ sessiz durmaktadır.

Masadan tiksiniyorsun. Ama masa olmadığından dolayı sandalye seni tiksindiriyor. Ama sandalye masa olmadığından dolayı süpürge seni tiksindiriyor. Ama süpürge sandalye olmadığından dolayı ayakkabı bağcıkların seni tiksindiriyor. O bir masa olduğundan dolayı süpürge seni tiksindirmiyor. O hem masa hem de ayakkabı bağcığı olduğundan dolayı sandalye seni tiksindirmiyor. O hem sandalye hem masa hem

de süpürge olmadığından dolayı ayakkabı bağcığı seni tiksindirmiyor. Ama masa masa olduğundan dolayı seni tiksindiriyor. Ama masa, sandalye, süpürge ve ayakkabı bağcığı, masa, sandalye süpürge ve ayakkabı bağcığı diye adlandırıldıkları için seni tiksindiriyorlar. Onların ne anlama geldiğini bil m e d i ğ i n için seni tiksindiriyorlar:

Kaspar konuşmaya başlar:
Zayıf düşmüş.

Birazcık konuşmaya başlar:
Dığı için.
Sıkça.
Beni.
Hiç.
En azından.
İçine.
Hadi.
Bana.
Hiç.
Rağmen.
Nasıl.

Sinir bozucu cümlelerle onun başını ağrıtmayı sürdürürler: Çünkü üzerine oturduğum dolap bir sandalyedir, yoksa? Yoksa üzerine oturduğum bir sandalye, dolabın yerinde durursa bir dolaptır, yoksa? Yoksa dolabın yerinde duran bir masa üzerinde oturduğun anda bir sandalyedir, yoksa? Yoksa üzerinde oturduğun sandalye, bir anahtarla açıldığı ve içine giysiler koyulabildiği sürece, masanın yerinde bulunsa ve sen onunla yerleri süpürsen bile bir dolaptır, yoksa?

Beni en azından daha şimdiden burada.

Düzenli bir cümle kurmaya iyice yaklaşır:

Masa dolap için kullanabileceğin bir kelimedir ve senin masa yerine kullanabileceğin gerçek bir dolap ve olası bir masan var, ne olmuş yani? Ve sandalye, süpürge için kullanabileceğin bir keli-

Ellerinin içine.
Daha uzağa ve geniş.
Ya da orada.
Dışarı düşmüş.
Gözü darbe almış.
Hiçkimse değil.
Ne eve gider.
Deliğe.
Keçi gözleri.
Yağmur tutan.
Çok karanlık.
Ölü çağırmak.

Burada kendimi daha şimdiden en azından duyurmak.

Yılan balığı. Koşmak. Kaynamış. Arkadan. Sağda. Daha sonra. At. Hiç durmadın. Bağırır. Daha hızlı. Surat. Dayak. İnliyorsun. Diz. Geri. Sürünüyorsun. Kulübe. Hemen. Mum. Kırağı. Germek. Bekliyorsun. Serpmek. Fareler. Biricik. Daha kötü. Gitmiştin. Yaşayarak. Daha ileri. Sıçramıştın. Evet. Yapmalısın.

İçeri girmek sandalye ayakkabı

medir, öyle ki senin sandalyenin yerine kullanabileceğin gerçek bir süpürgen ve olası bir sandalyen var, ne olmuş yani? Ve süpürge, senin ayakkabı bağcığın için kullanabileceğin bir kelimedir ve senin ayakkabı bağcığı ve gerçek olmayan bir süpürgen var, ne olmuş yani? Ve ayakkabı bağcığı masa için kullandığın bir kelimedir, öyle ki birden masanın yerine kullanabileceğin ne bir masa ne de bir ayakkabı bağcığın var, ne olmuş yani?

Sandalye hâlâ sana acı veriyor, ama sandalye kelimesi seni hâlâ sevindiriyor. Masa sana hâlâ acı veriyor, ama masa kelimesi seni hâlâ sevindiriyor. Dolap birazcık daha acı veriyor, ama dolap kelimesi seni artık daha çok sevindiriyor. Ayakkabı bağcığı kelimesi seni çok daha fazla sevindirdiğinden dolayı ayakkabı bağcığı sana daha da az acı veriyor. Süpürge kelimesi seni ne kadar sevindirirse, süpürge sana o kadar az acı veriyor. Seni "sözler" kelimesi sevindiriyorsa, artık sözler sana acı veremiyor. Seni "cümleler" kelimesi ne çok mutlu ediyorsa, cümleler seni o kadar çok mutlu ediyor:

bağcığının üstüne paçavra olmadan, bu esnada cansızca konuşarak ayaklara vurmaktan, dağılmış bir vaziyette dolaptan biraz uzaklıkta durduğun masanın üstünde süpürgesiz bir şekilde, perdede nerdeyse yok iki kurtarıcı damla.

Sözler ve şeyler. Sandalye ve ayakkabı bağcığı. Şeysiz sözler. Süpürgesiz sandalye. Sözsüz şeyler. Şeysiz masa. Ayakkabı bağcıksız dolap. Masasız sözler. Ne kelimeler ne de şeyler. Ne şeyler ne de ayakkabı bağcığı. Ne ayakkabı bağcığı ne de sözler. Ne sözler ne de masa. Masa ve sözler. Şeysiz sözler ve sandalye. Sözsüz, dolapsız ve ayakkabı bağcıksız söz. Sözler ve Şeyler. Sözsüz şeyler. Şeysiz sözler. Ne sözler ne de şeyler. Sözler ve cümleler. Cümleler: Cümleler: Cümleler.

Kaspar düzgün bir cümle kurar:
Uzaklaştığım o zamanlarda hiçbir zaman başımda bu kadar çok ağrı hissetmedim ve şimdi burada olduğumdan beri bana hiç bu kadar işkence edilmemişti.
Sahne kararır.

19

Sahne aydınlanır. Yavaş yavaş konuşmaya başlar.
Ben, şimdi görebildiğim kadarıy-

la içeri girdikten sonra, şimdi görebildiğim kadarıyla, kanepeyi altüst ettim, bunun üzerine, şimdi görebildiğim kadarıyla a y a - ğ ı m l a , şimdi görebildiğim kadarıyla meşgul olduğum şimdi görebildiğim kadarıyla dolabın kapısını açık bıraktım, bunun üzerine masanın çekmecesini söktüm, şimdi görebildiğim kadarıyla bunun üzerine -şimdi görebildiğim kadarıyla başka- bir masa devirdim, bunun üzerine bir d e şimdi görebildiğim kadarıyla salıncaklı koltuk devirdim, yeniden bir sandalye ve bir süpürge devirdim, şimdi görebildiğim kadarıyla, hâlâ ayakta duran tek sandalyeye doğru gittim (şimdi görebildiğim kadarıyla) ve onun üzerine oturdum. Ne bir şey gördüm, ne de bir şey duydum ve kendimi iyi hissediyordum. *Ayağı kalkar*. Şimdi kalktım ve hemen, yenilerde değil, ayakkabı bağcığımın açıldığını farkettim. Şimdi konuşabildiğime göre ayakkabı bağcığımı bağlayabilirim. Konuşabildiğimden b e r i kurallara uygun bir şekilde ayakkabı bağcığıma doğru eğilebilirim. Konuşabildiğimden b e - r i , h e r ş e y i düzen içine sokabilirim.

Ayakkabı bağcığına doğru eğilir. Ayakkabı bağcığına daha iyi eğilebilmek için bir ayağını öne

doğru uzatır. Ama bir diğer ayağıyla ayakkabı bağcığına bastığından dolayı ayağını öne doğru uzatma eyleminde tökezler ve düşmeme girişiminin (Bir ara nerdeyse bunda başarılı gibi olur) başarısızlığı neticesinde yere düşer. Bunu yaparken üzerinde oturduğu sandalyeyi de devirir. Bir süre sessizlikten sonra

Konuşabildiğimden beri düzenli olarak kalkabiliyorum; ama konuşabildiğimden beri düşmek ilk defa acı veriyor; acı verme üzerine konuşabildiğimi farkettiğimden beri düşüşteki acı o kadar da önemli değil, ama düşüşüm üzerine (insanların) konuşabileceklerini bildiğimden beri benim için düşme iki kat daha kötüdür; acıyı unutabileceğimi bildiğimden beri düşme hiç ama hiç acı vermiyor; düşmekten utanılabileceğini bildiğimden beri acım hiç dinmiyor:

20

Düzgün bir cümle konuşabildiğinden beri algıladığın herşeyi bu düzgün cümleyle karşılaştırmaya başlıyorsun, öyle ki bu cümle bir örnek oluyor. Algıladığın her nesne onu betimleyebildiğin cümlenin basitliği kadar basitleşiyor: Kısa, basit bir cümleden

Kaspar başlar. Yavaş konuşur.
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!
Bunu kafana koy ve unutma!

sonra zihninde soru oluşturmayan her nesne bir düzenli nesnedir: Düzenli bir nesne, kısa, basit bir cümleyle herşeyin aydınlatıldığı şeydir: düzenli bir nesne için sadece üç cümlelik bir cümleye ihtiyacın var: kendisinden henüz bir öykü anlatmak zorunda olmayacağın her nesne düzenlidir: Düzenli bir nesne için bir cümleye bile ihtiyacın yoktur: düzenli bir nesne için cümle yeterlidir. İlkin düzensiz bir nesneyle öyküler başlar. Kendi kendine öykü anlatma gerekliliğini hissetmiyorsan sen kendin bile düzendesin demektir: Senin öykünün diğer hiçbir öykülerden bir farkı olmadığında düzendesin demektir; hiçbir cümle sende artık bir çelişki uyandırmıyorsa düzendesin demektir. Kendini artık hiçbir cümlenin arkasına saklamamalısm.

Ayakkabı bağcığın üzerine olan cümle ve kendi üzerine olan cümle bir cümleye kadar birbirleriyle uyuşmalıdırlar: Nihayetinde bir tek cümleye kadar biribirleriyle uyuşmak zorundadırlar.

21

Bir projektör Kaspar'ın bağcıkları açık ayakkabıya yaklaşan

Masa dik duruyor. Masa kelimesinde zaten dik duran bir masayı

elini takip eder. Projektör Kaspar'ın aynı şekilde bağcıklara yaklaşan diğer elini de takip eder. Kaspar özenli bir şekilde bağcıkları üstüste çaprazlamaz. Bağcık uçlarını havada çapraz vaziyette tutar. Bağcığın bir ucunu görünür bir şekilde diğerinin ucuna dolar. İki bağcık uçlarını çapraz vaziyette yukarıda tutar. Görünür bir şekilde ve yavaşça iki bağcıkları sıkıştırır. Bir bağcığa görünür bir şekilde bir düğüm atar. Bağcığı diğer düğüm etrafına dolar. Bağcığı alttan çeker. Düğümü sıkılaştırır. İlk düzen oluşturulmuştur. Projektör söner.

düşünüyorsun: Artık hiçbir cümle gerekli değildir.

Örtü yerde duruyor. Örtü yerde durduğunda bir şeyler yolunda gitmiyor demektir. Örtü neden y e r d e d i r ? Daha şimdiden örtü başka cümleler istemektedir. Daha şimdiden örtünün bir öyküsü vardır: Örtünün bir düğümü yok mudur? Yoksa örtüyü birileri yere mi attı? Düğüm sökülmüş müdür? Düğüm birileri tarafından sökülmüş müdür? Birileri örtüyle boğularak öldürülmüş müdür?

Perde düz bir şekilde aşağı inmektedir. Perde kelimesinde daha şimdiden düz bir şekilde aşağı doğru düşen bir perde düşünüyorsun. Daha şimdiden hiçbir sözcük gerekli değildir. Düz bir şekilde aşağıya inen bir perde elde etmeye değer.

•

22

Projektör ceketi yukarı doğru çekerek belki de çok geniş olan pantolonun kemerine doğru yaklaşan Kaspar'ın elini takip eder. Projektör aynı şekilde kemere yaklaşan Kaspar'ın diğer elini takip eder. Bir eli kemerin bir ucunu birçok düğümden çözer. Bir eli kemeri düğümlerden çözerken diğer eli kemerin toka di-

Arkasından soru gelen bir cümle rahatsızlık vericidir. Böylesi bir cümlede kendini evde hissedemezsin. Bu kendini onlarda en azından evinde g i b i hissedebileceğin cümleleri kurmana bağlıdır. Kendisini bir cümlenin takip etme zorunluluğu olan bir cümle çirkin ve rahatsızlık vericidir. Senin evcil cümlelere ihti-

lini tutar. Bir eli toka dilini bir diğer kemer aralığına doğru bastırırken bir eli de kemeri takar. Şimdi kemerin sıkılmasından dolayı uzayan kemer ucu iki elle düzenli bir şekilde, pantolonun iyi oturuşu görünürde bir düzen kazanana dek tekrar birçok toka diline sokulur. Projektör söner.

yacın var. Eşya olarak cümlelere: Aslında kendine saklayabileceğin cümlelere. Lüks olan cümlelere. Kendileri üzerine hâlâ birşeylerin sorulabileceği tüm nesneler düzensiz, çirkin ve rahatsız edicidirler. Her i k i n c i cümle *(Kelimeler Kaspar'ın daha şimdi kemerini çektiği toka dillerine göre ayrılırlar)* düzensiz, çirkin, rahatsızlık verici, can sıkıcı, saygısız, sorumsuz, yavandır.

23

Projektör, Kaspar'ın yukarıdan aşağıya doğru ceketini iliklediği, ceketin altlarına doğru bir düğmeyi açık bıraktığı elini takip eder. Projektör, Kaspar'ın elini iliklenmemiş düğmenin üzerindeymiş gibi gösterir. Sonra ceketin düğmelerini kapatmadan daha hızlı bir şekilde ceketin düğmelerini aşağıdan yukarıya doğru tekrar açan diğer eli takip eder. Projektör Kaspar'ın eliyle birlikte ilk düğmede yukarıda durur. Sonra ceketin düğmelerini daha hızlı bir şekilde tekrar iliklleyen Kaspar'ın iki elini takip eder. Bu sefer başarılı olur. Projektör, Kaspar'ın eliyle birlikte ceketin en alttaki düğmesini gösterir. Sonra bu eller düğmeyi

Her nesne bir nesnenin resmi olmalıdır: Her doğru masa bir masanın resmidir. Her ev bir evin resmi olmalıdır. Her doğru masa (*kelimeler düğmeleniş biçimlerine göre ayrılırlar*) düzenlidir, güzeldir, rahattır, huzur doludur, göze çarpmaz, amaca hizmet eder, zariftir. Bir yerde bulunan, çöken, sallanan, kokan, yanan, boş duran, korku saçan her ev (*kelimeler düğümlerinin açılışlarına göre ayrılırlar*) gerçek bir ev değildir. Rahatsız etmeyen, tehdit etmeyen bir şey amaçlamayan, bir şey sormayan, boğmayan, bir şey istemeyen, bir şey savunmayan her cümle (*kelimeler yine düğmeleniş biçimlerine göre ayrılırlar*) bir

açarlar. Projektör, herşeyin yolunda gittiğini gösterir. Sonra söner.

cümlenin resmidir.

24

Projektör tamamen Kaspar'a yönelmiştir. Ceketinin ne renkte ne de kesimde pantolonuna uymadığı açıktır. Kaspar sessizdir.

Masanın resmi, masayla örtüşürse gerçek bir masadır. Masanın resmi, sadece masayla örtüştüğünde masa ve sandalye resmi, masa ve sandalyeyle örtüşmediğinde o gerçek bir masa değildir. Sen kendin masaya uymadığın sürece masa henüz gerçek, basit, halis, doğru, uygun, düzenli, elverişli, güzel, daha da güzel, çok daha güzel bir masa değildir. Masa bir masanın resmiyse o n u artık değiştiremezsin: Masayı değiştiremezsen kendini değiştirmelisin: Bir masayı, bir masanın resmi yapma zorunluluğun ve her mümkün cümleyi mümkün bir cümlenin resmi yapma zorunluluğun gibi sen k e n d i k e n d i n i n resmi olmalısın.

25

Kaspar sahneyi düzene sokar. Hareket eder, projektör bunda onu dikkatlice takip eder ve bir nesneden bir diğerine giderek yaptıklarını düzelterek hareketle-

Davranışlarına konuşmacıların cümleleri eşlik eder. Bu cümleler hareketlerinde ilkin Kaspar'ın hareketlerine uyarken, daha sonra Kaspar'ın hareketleri gitgide

rinin seyrini açık bir şekilde izler. Bunun üzerine Kaspar her nesneyi diğerlerine yakın, alışıldık yerlerine götürür, öyle ki sahne gitgide oturulabilir bir görünüm arzeder. Kaspar kendine kendi (3) duvarını örer. Her adımı ve her davranışı dikkat çeken yeni bir şedir. Davranışlarına arada sırada cümlelerle eşlik eder, davranışlarının her aksayışını cümlelerin aksayışı izler. Davranışın her tekrarı bir cümlenin tekrarına neden olur. Oysa başlangıçta konuşmacıların cümleleri onun davranışlarına uymasına rağmen davranışları tekrar sonlara doğru gitgide konuşmacıların cümlelerine boyun eğer. İlkin üzerinde oturduğu sandalyeyi yerinden kaldırır. Bunun için de yaklaşık olarak şu cümleyi söyler: Sandalyeyi kaldırıyorum ve sandalye artık dik durur. *İkinci sandalyeye doğru gider ve ikinci sandalyeyi de kaldırır ama bu sefer tek eliyle bunu yapar. Projektör dikey bir (demir desteği) tutan eli gösterir*: İkinci sandalyeyi de kaldırıyorum: Sayabiliyorum. İlk sandalyenin iki çubuğu; ikinci sandalyenin üç çubuğu var: Karşılaştırabiliyorum. *Sandalyenin arkasına çömelir ve iki eliyle çu-*

onların hareketlerine uyar. Cümleler sahnedeki olayları betimlemeden açıklamaktadırlar. Aşağıdaki cümleler seçilebilir:

Doğuştan itibaren herkese bir dolu yetenek verilmiştir.

Herkes, kendi gelişiminden sorumludur.

Zarar veren her nesne,
zararsız hale getirilir.

Herkes, kendi işine hizmet eder.
Herkes kendini olumlar.

İş, herkeste görev bilinci geliştirir.

Her yeni düzenleme, düzensizlik de üretir.

Herkes, en küçük toz zerresinden kendini sorumlu tutar.

Hiçbirşeye sahip olmayanlar, çalışma yoluyla birşeyler elde edebilirler.

Acı çekmenin her biçimi doğaldır.

Çalışan her insana, çalışırken harcanan kuvveti telafi etmek için ihtiyacı olan dinlenme zamanı verilmek zorundadır.

buklardan tutar. Onu sallar: Çubuklarla örülmüş ne varsa o bir sandalyedir. *Bir çubuk ortasından parçalanır. Çabucak parçaları bir araya getirir:* Kırılan ne varsa s a d e c e bir çubuktur. Örtbas edilen ne varsa s a d e c e sandalyenin bir çubuğudur. *Büyük masaya gider. Bu sefer yere eğilirken pantolonunu dizlerinin üzerine çeker:* Kirlenmemesi için pantolonumu dizlerimin üzerine çekiyorum. *Hızlı bir şekilde, iki ya da üç hamleyle oraya buraya dağılmış eşyaları toplar. Bunu elinin tümüyle yapar:* Kesici olan ne varsa sadece bir odun bıçaktır. Yüzü yukarı dönük ne varsa sadece bir oyun kâğıdıdır. *Eliyle kibriti kaldırmaya çalışır. Başaramaz. İlk defa iki parmağıyla kibriti kaldırmayı dener. Başarır:* Elle kaldırılamayan her ne varsa bir kibrittir. *Hızlı bir şekilde çekmeceyi masaya yerleştirir. Bir kibrit hâlâ elindedir. Diğer kibritin hâlâ yerde olduğunu fark eder. Onu kaldırırken diğer kibrit elinden düşer. Diğerini kaldırırken bu sefer ötekini yere düşürür. (Hareketler projektörün de onu takip ettiği tam bir belirliliğe sahiptir) İlk kez kibritin yerden kaldırılması hususunda ikinci elinin yardımını alır. Kibritleri iki ayrı yumruğu arasında tutar. Şimdi*

Herkes kendi dünyasını kurmalıdır.

Düzene karşı duyulan öfke, darbeye yol açmamalıdır.

Her adım ufkumuzu genişletir.

Masa, toplanma yeridir.

Mekân, sahibi hakkında birşeyler söyler.

Oda, düzenli bir yaşam için şarttır.

Çiçekler, ortak bir merkezdenmiş gibi durmalıdırlar.

Oturabiliyorsan, ayakta durmamalısın.

Eğilme, çoğunlukla güç gerektirir.

Ağırlıklar, bedene ne kadar yakınsalar, o kadar hafifleşirler.

Üst raflara çok da sık kullanılmayan şeyler konulmalıdır.

Yol tasarrufu, güç tasarrufu demektir.

Yükler iki kola dağıtılmalıdır.

artık çekmeceyi açabileceği bir eli kalmamıştır. Çekmecenin önünde sessizce durur. Sonunda bir eliyle diğerine kibriti verir: Bir elimi boş bırakabiliyorum. Boş bir şekilde duran her ne varsa o bir eldir. *Çekmeceyi serbest kalmış eliyle iyice açar. Kibritleri çekmeceye koyar. Diğer eliyle çekmeceyi kapatır. Bir elini çekmeceye sıkıştırır. Bir eliyle çekmeceyi itmeye devam ederken sıkışan elini kurtarmaya çalışır. Çabaları her iki tarafta da iki kat artar. Sonunda bir hamleyle sıkışan elini kurtarabilir aynı zamanda diğer eli bir hamleyle iterek çekmeceyi kapatır. Elini ovmaz, aksine yoluna devam eder. Nerdeyse oluşan gürültüyle aynı zamanda, masaya yakın bir yerde sırtüstü yatan, diğer seferde de yine yere düşmüş süpürgeye yaslanan salıncaklı koltuğu kaldırır. Projektör tarafından hızlıca takip edilerek ve izleyiciler tarafından da gözden yitirilmeyerek üçayaklı masanın önünde diz üstü çöker ve masanın bir ayağını vidalar. Bu esnada hızlı bir şekilde:* Gürültü yapan ne varsa sadece masa çekmecesidir. Yanan ne varsa çatlak dudaktır: karşı koyan ne varsa sadece yere düşen bir süpürgedir. Ayaklara dolanan ne varsa sadece yüksek kardır: sallanan ne varsa bir tahta attır: asılı

Masa senden kaçmaz.

İşi sürekli yeniden gözden geçir.

Sadece sağlıklı olan, çok iş başarır.

Düzensizlik, namuslu düşünen bütün insanları öfkelendirir.

En uygun çalışma temposunu sağlamak.

Yaşamda en güzel görüntülerden biri, iyi döşenmiş bir masadır.

Eşya sana uymalıdır.

Zamanını bölerek kullan.

Kimseye bir şey hediye edilemez.

Tırnak uçları, düzen ve temizliği gösteren önemli bir göstergedir.

İşi severek yaptığını, içten bir gülümsemeyle göster.

Her zaman olan ve yüzleştiğin şeyi, birdenbire değiştiremezsin.

Herkes herşeyi yapabilmelidir.

Herkes kendi işinde yükselmelidir.

bir vaziyette sağa sola sallanan ne varsa sadece bir meşin toptur; hareket edemeyen ne varsa sadece bir dolap kapısıdır. *Bu esnada dolabın kapısına doğru yürür, onu kapatır. Dolap kapısı kapalı kalmaz. Bir kez daha kapamaya çalışır. Çok ağır bir şekilde yeniden açılır. Bastırarak onu kapalı tutmaya çalışır. Kapıyı bıraktığında ise yine açılır:* Kapanmayan ne varsa sadece bir dolap kapısıdır. Beni korkutan ne varsa sadece bir dolap kapısıdır. Yüzüme çarpan ne varsa sadece bir dolap kapısıdır. Elimi ısıran ne varsa sadece bir dolap kapısıdır. *(Cümleler dolabın kapısını kapatma ya da bastırarak kapatma çabaları sonucu söylenmişlerdir) Sonunda dolabın kapısını açık bırakır. Kanepeye ilerler, onu özenle düzenler, bunu yaparken de onu tamamen sahneye iter. Projektör önden gider ve kanepenin sahnede durması gerektiği yeri gösterir. Kanepeyi oraya doğru iter. İki ayrı projektör önden gider ve iki sandalyenin durmaları gerektiği yeri gösterir. (Projektörler belki de iki yuvarlak ışıkla sandalyelerin durmaları gerektiği yeri gösterirler) Sandalyeleri gösterilen yere koyar. (Projektörlerin farklı renkleri vardır) Bir başka projektör salıncaklı koltuk için yer gösterir.*

Açıkça sana zarar veren her şey, senin için yararlıdır.

Eşyalar için kendini sorumlu hissetmelisin.

Yer, tahtaların yönüne doğru süpürülmelidir.

Kadeh tokuştururken, bardaklar çınlamalıdır.

Her adım senin için doğal olmalıdır.

Kendi kendine özgürce davranabilmek zorundasın.

Düzenli bir odada, ruh da düzenlidir.

İkinci kez gördüğün her nesneyi, k e n d i nesnen olarak görmelisin.

Araçların uygunluğu senin
temel düşüncen olsun.

Akan su
yosun
tutmaz.

Bir oda
resimli kitaplar

Kaspar projektörü takip eder ve salıncaklı koltuğu ona ayrılan yere bırakır. Bir başka projektör ise daha şimdiden küçük masa için ayrılan yeri gösterir. Kaspar küçük masayı oraya bırakır. Başka bir projektör görünür bir şekilde süpürge ve faraş için ayrılan yerleri gösterir. Kaspar ikisini de yerlerine bırakmak ister. Projektörler ilerlemeye devam eder. Kaspar projektörleri takip eder. Projektör sahnenin arkasına doğru gider. Kaspar elinde süpürge ve faraşla projektörü sahnenin arkasına doğru takip eder. Projektör Kaspar olmadan sahneye geri döner ve sahnede bir yer gösterir. Kaspar bir kez daha gözükür. Kolunda çiçeklerle dolu bir vazo tutmaktadır. Vazoyu gösterilen yere bırakır. Bir başka projektör küçük masanın üzerinde boş bir yeri gösterir. Kaspar sahneden uzaklaşır ve süs meyveleri ile dolu bir kâseyle geri döner. Onu küçük masaya bırakır. Bir diğer projektör sahnenin köşesinde boş bir yeri daha gösterir. Kaspar sahneden uzaklaşır ve küçük bir tabureyle geri döner. Onu gösterilen yere bırakır. Bir başka projektör arka kısımda kalan perdede boş bir yeri gösterir. Kaspar sahnenin üst kısmına bir işaret yapar ve boş olan yere yukarıdan aşağıya bir

gibi olmalıdır.

Oturarak sürdürülen bir yaşam tarzı
sağlıklı değildir.

Bir oda
zamansız
bir özelliğe sahip olmalıdır.

İşine
güvendiğini
göstermelisin.

Kapı menteşesinde
ağaç kurdu
yaşamaz.

Ulaştığın her şeyden
gurur duyabilmelisin.

Mutluluğun,
yaptığın işlerle belirlenir.

Taban döşemesi, bir odanın nihai genel kanısını oluşturmaya yardımcı olur.

Bu b i r l i k t e
olmaya bağlıdır.

Kapılar kapanırlar, fakat dış dünyayla da bağlantı kurarlar.

Nesneler
senin görüntünü
tamamlamak zorundadırlar.

resim bırakılır. (Resim herhangi bir şey anlatır, ama eşyalara uyma zorunluluğu vardır) Kaspar onun doğru yere konmasını sağlar. Orada ayakta durur. Bir başka projektör Kaspar'ın önünden açık dolaba doğru gider. Giysileri aydınlatır. Kaspar dolaba doğru ilerler. Hızlı bir şekilde ceketini çıkarır. Asacak bir yer bulamaz. Projektör sahnenin arkasına doğru gider. Kaspar onu kolunda ceketi ile birlikte takip eder ve bir elbise askısı ile geri döner. Onu kendisine gösterilen yere koyar. Ceketi asar. Dolaba gider ve başka bir ceket seçer. Onu giyer. Düğümlerini ilikler. Orada durur. Şapkasını çıkarır. Şapkasını elbise askısına asar. Sahne giderek renklenir. Kaspar son olarak konuşmacıların cümlelerine uyarak hareket eder. Devam eden bir ses ağır bir şekilde devreye girer. Ses şimdi şiddetlenir. Ceket çok açık bir şekilde pantolona ve diğer nesnelere uymaktadır. Sahnedeki herşey herşeye uymaktadır. Kaspar bir ara oturma gruplarının sergilendiği cansız manken görüntüsü çizer. Sadece açık duran dolap bu görüntüyü bozmaktadır. Devam eden ses daha da şiddetlenir. Kaspar orada durur ve kendini izlettirir. Sahne panayır ışıklandırılması gibidir.

Her iş,
ortaya çıkardığın
kadardır.

Düzen,
ruhsuz bir düzen
olmamalıdır.

Neye sahipsen
o'sundur.

Karanlık odalarda kalmak,
beraberinde gereksiz
düşünceler getirir.

Nesnelerin
düzeni
mutluluk
için
gerekli
tüm
koşulları
yaratır.

Karanlıkta bir karabasan olan şey,
aydınlıkta
hoş bir
güvendir.

Her düzen bir kez
korkusunu
yitirir.

Bu dünyaya keyif çatmak için
gelmedin.

26

Ses ışığa uyum sağlarken sahnedeki ışık çok ağır bir şekilde söner. Işık sönerken Kaspar konuşur. Kaspar çok derin, güzel bir sesle başlar, ama ışığın gitgide sönmesi ve kesilmesi üzerine sesini yükseltir; öyle ki, sahne ne denli kararır ve ses ne denli kesilirse daha da kötü ve kulakları tırmalayıcı bir ses olur. Sonunda karanlığın büsbütün bastırması ve sesin büsbütün kesilmesiyle Kaspar çok yüksek seslerle inlemeye başlar: Aydınlık olan ne varsa huzur vericidir: Yerli yerinde olan ne varsa huzur vericidir: Huzur verici olan ne varsa dostçadır: Dostça olan ne varsa içinde yaşanabilirdir: Yaşanabilir olan ne varsa rahattır: Rahat olan ne varsa artık korkutucu değildir: Artık korkutucu olmayan ne varsa bana aittir: Bana ait olan ne varsa: bana güvenilerek verilmiştir: Bana yakın olan ne varsa kendi öz güvenimi kuvvetlendirir: Bana yakın olan ne varsa soluk almamı sağlar: Bana yakın olan ne varsa düzenlidir: Düzenli olan ne varsa güzeldir: Güzel olan ne varsa gözlerime iyi gelir: Gözlerime iyi gelen ne varsa bana iyi gelir: Bana iyi gelen ne varsa beni rahatlatır: Bana iyi gelen ne varsa beni iyi yapar: Beni

Kaspar konuşurken suflörler de konuşurlar, fakat onu anlaşılmaz kılmazlar -bununla beraber kendileri; sessiz konuşmaları, düzensiz konuşmaları yoluyla, kelimelerin hecelerini atarak, kelimelerin sonlarından başa doğru konuşarak, yanlış vurgular yaparak

iyi yapan ne varsa beni bir ş e y için iyi yapar. *Sahne şimdi büsbütün karanlıktır. Çok ağır bir şekilde tekrar sahne aydınlanmaya başlarken Kaspar tekrar konuşmaya başlar; İlkin çok güzel bir sesle konuşmaya başlar, sonra sahne aydınlandıkça daha şiddetli ve yüksek bir ses tonuyla konuşur:* Düzenli olan ne varsa düzenlidir, çünkü kendime onun düzenli olduğunu söylediğimden dolayı: aynen yerde olan ne varsa onun ölü bir sinek olması gibi, çünkü kendime yerde ne varsa onun ölü bir sinek olduğunu söylüyorum; aynen yerde duran ne varsa onların geçici olarak orada durdukları gibi, çünkü kendime onların geçici olarak orada durduklarını söylüyorum; aynen yatık vaziyette duran ne varsa onların kaldırılabileceği gibi, çünkü kendime onların kaldırılabileceğini söylüyorum: aynen söylediğim herşeyin düzenli olması gibi, çünkü kendime, söylediğim herşeyin düzenli olmasını söylüyorum.

27

Şimdi Kaspar'a, düzenli bir insanın hayatta güçlükler çekerek kullandığı cümle örnekleri öğretilir. Kaspar son cümlelerini sa-

vs. oldukça az anlaşılırdırlar-eşit bir şekilde aşağı yukarı şöyle bir şeyler söylerler:
Masaya vurdu. Sandalyelerin arasına oturdu. Kollarını sıvazladı. Yerde kaldı. Kulisin arkasına baktı. Eline tükürdü. Masaya vurdu. Yerde kaldı. Kollarını sıvazladı. Sandalyelerin arasına oturdu. Eline tükürdü. Masaya vurdu. Ortak kullanılan masaya oturdu. Masaya vurdu. Başına dert açtı. Kapıyı çarptı. Kollarını sıvazladı. Sandalyelere vurdu. Evire çevire dövdü. Masaya vurdu. Acımasızca kaldı. Başına dert açtı. Vurup yatırdı. Öneriyi reddetti. Yumruklarını gösterdi. Evire çevire dövdü. Karnına vurdu. Kökünü kazıdı. Yerleri dövdü. Ayaklarının önüne tükürdü. Kaşlarının arasına vurdu. Porseleni kırdı. Başına dert açtı. Masayı kırdı döktü. Karna vurdu. Ortak kullanılan masayı kırdı. Vurup yatırdı. Kulisi yıkıp döktü. Kapıyı kırdı. Laf atanları yere indirdi. Acımasız oldu. Ön yargıları yok etti.

Kaspar salıncaklı koltukta otururken, yukarıda eğretileme oluşturan suflörlerin sözleri tekrarlanır. Kaspar sustuğu için şimdi

lıncaklı koltukta sarfetmiştir. Onu takip eden konuşma eyleminde salıncaklı koltukta oturur, yavaş yavaş sallanmaya başlar. İlkin noktalama işaretleri kullanmadan ezberlemiş gibi konuşur, aynı zamanda yoğundur bu konuşma, sonra noktaları vurgular, sonra virgülleri, sonra bir anlamı abartarak konuşur, sonra cümle örnekleri *söyler.*

bu sözler daha da anlaşılırdırlar ve sona doğru iyice anlaşılır olurlar, sonra da zaten pasajın sonuna doğru devreye giren aşağıdaki örnek cümlelere yerlerini bırakırlar:

Her cümle sana yardımcı olmayı sürdürür: Bir cümleyle her nesneyi aşabilirsin: Bir cümle bir nesneyi aşman için sana yardımcı olur, cümleyi gerçekten aşmayı başaramadığında, gerçekten cümleyi aşmanda sana yardımcı olur. Bir cümle, kendini diğer cümlelerin yerine koydurarak, onları aşmanda sana yardımcı olur: Kapının iki tarafı vardır: Gerçeğin iki tarafı vardır: Kapının üç tarafı olsaydı, gerçeğin de üç tarafı olurdu: Kapının birçok tarafı vardır: Gerçeğin birçok tarafı vardır: Kapı: Gerçek: Kapı olmadan gerçek olmaz. Pantolonundan tozu atıyorsun: Kafandan fikirleri atıyorsun: Tozu pantolonundan atamasaydın kafandan da fikirleri atamazdın. Konuşmayı bırakıyorsun: Düşünmeyi bırakıyorsun: Konuşmayı bırakmasaydın şu cümleyi söylemezdin: Düşünmeyi bırakıyorum. Birilerini gözlemliyorsun: Ayrıntılı düşünüyorsun. Birilerini gözlemlemeseydin şu cümleyi söyleyemezdin: Ayrıntılı düşünüyorum: Birilerini gözlemlemeseydim, ayrın-

tılı düşünemezdim.

Gözbebeği yuvarlaktır korku yuvarlaktır gözbebeği olmasaydı korku olmazdı ama gözbebeği oradadır ve korku oradadır gözbebeği dürüst olmasaydı korkunun dürüst olduğunu söyleyemezdim gözbebeğine izin verilmeseydi korkuya da izin verilmezdi sakın korkma gözbebeği olmadan gözbebeği ölçülü olmazdı korkunun oda sıcaklığında oluşmadığını söyleyemem mi korku izinli olmasından daha az dürüsttür korku damlıyor diğer taraftan el gibi sıcaktır

Ayakta duruyorsun. Masa dik duruyor. Masa dik durmuyor, o kurulmuş. Yerde yatıyorsun. Ölü de yerde yatıyor. Ölü yatmıyor, yatırılmış. Ayakta duramasaydın ve yatamasaydın: Masa duruyor, ölü yerde yatıyor diyemezdin. Yerde yatamasaydın ve ayakta duramasaydın n e yerde yatabiliyor n e d e ayakta durabiliyorum diyemezdin.

Şişman bir adam gerçeğe uygundur. Korku terleri olağan bir şeydir. Şişman bir adam gerçeğe uygun olmasaydı ve onun korku terleri olağan bir şey olmasaydı o zaman şişman adam korkmazdı ve şişman bir adam göbeği üzerine yatmasaydı o zaman ben de o kilolu adamın ne ayağa kalktığını ne de şarkı söyleyebileceğini

söyleyebilirdim.

Oda küçük a m a benim. İskemle açık a m a rahat. Karar sert a m a adildir. Zengin zengindir a m a alçak gönüllüdür. Fakir fakirdir a m a mutludur. Yaşlı yaşlıdır a m a güçlüdür. Meşhur meşhurdur a m a alçak gönüllüdür. Deli delidir a m a zararsızdır. Hırsız yüz karasıdır, a m a h e r ş e y e r a ğ m e n bir insandır. Kötürüm acınacak durumdadır, a m a o da bir insandır. Yabancı başka türlüdür, a m a b u ö n e m l i d e ğ i l d i r:

Kar dokunur ama ölçülüdür. Sinek su üzerinde yürür ama temkinlidir. Asker çamurda sürünür ama bundan memnundur. Kırbaç sırtta şaklar ama sınırlarının bilincindedir. At delisi tuzağa düşer ama dünyayla barışıktır. Mahkûm havaya bir sıçrayış yapar ama bu zekicedir. Fabrika kapısı gıcırdar ama sonra bu gıcırtı geçer.

Yüzük bir ziynet eşyası o l d u ğ u k a d a r kıymetli bir eşyadır da. Topluluk s a d e c e bir yük d e ğ i l, a y n ı z a m a n d a eğlencedir de. Savaş g e r ç i bir felakettir, a m a bazan de kaçınılmazdır. Gelecek karanlık o l d u ğ u k a d a r çalışkan olanlarındır da. Oynamak s a d e c e bir zaman kaybı

değildir, aksine insanı gerçekliğe de hazırlar. Baskı gerçi kuşkulu bir şeydir, ama faydalı olabilir. Haşin bir gençlik gerçi haksızca bir şeydir, ama insanı dayanaklı kılar. Açlık gerçi kötü bir şeydir, ama daha kötü şeyler de vardır. Dayak gerçi alçakça bir şeydir, ama insan onun olumlu yanlarını da görmelidir:

Ayçiçekleri sadece cömert değiller aksine hem yaz hem de kışlar. Oturma köşeleri gerçi parıldıyorlar ama susuz kalmak için birebir değiller aksine gün ışığı da göz önüne alındığında huzurlu bir yaşlılık dönemi geçiriyorlar. Daha iyi çözümler sadece çabalamaya değmez değildirler aksine gerçi onları ellerimle besleyebiliyorum ama her müdahaleye karar verecek ve önemle onu reddedecekler.

•

Masa ne denli sevgi dolu hazırlanırsa, eve o denli isteyerek gelinir. Yer darlığı ne denli büyürse, düşünceler o denli tehlikeleşir. Ne denli severek çalışırsan o denli erken bizzat kendine ulaşırsın. Ne denli kendine güvenirsen, o denli kolay ilerlersin. Karşılıklı güven ne denli iyiyse, ortak

yaşam o d e n l i katlanılır olur. El n e d e n l i ıslaksa, insan o d e n l i güvenilmez olur. Ev n e d e n l i temizse, ev sahibi de o d e n l i temiz olur. N e d e n l i güneye gidilirse, insanlar o d e n l i tembelleşir.

Çatıda ne kadar çok odun varsa, fırında o kadar kül olur. Şehirler ne kadar yeraltına girerlerse, kömür yığınlarında o kadar dalavere olur. Elbise ipleri ne denli saydam olursa, ticaret alanlarında asılanlar o kadar çok olur. Dağlık alanlarda akıl için talepler ne denli enerjik olursa, özgür doğanın kurt kanunları o kadar yaltaklayıcı olur.

Sarmaşık çiçeklerin daha yükseğe konulmasının d o ğ a l o l m a s ı n a k a r ş ı n, çok çok küçük bir vazonun masanın üzerinde durmasının d o ğ a l o l m a s ı gibi, ondan biraz daha büyük bir vazonun sandalyenin üzerinde durmasının d o ğ a l o l m a s ı n a k a r ş ı n, ondan daha büyük bir vazonun iskemle üzerinde durmasının d o ğ a l o l m a s ı gibi büyük bir vazonun yerde durması gayet d o ğ a l d ı r.

Un çuvalının fareyi öldürmesi

d o ğ a l d ı r . Sıcak ekmeğin çocukların dünyaya erken gelmelerine neden olduğu d o ğ a l d ı r . Yere atılan kibritlerin güven gösterimi hazırladığı d o ğ a l d ı r .

H e r nesneden yeni bir şeyler kazanırsın. H i ç k i m s e kenarda köşede kalmamıştır. H e r gün güneş doğar. H i ç k i m s e yeri doldurulamaz değidir. H e r yapı barış demektir. H i ç k i m s e bir ada değildir. H e r çalışkan insan her yerde sevilir. H i ç k i m s e kendi görevinden kaçamaz. H e r yeni ayakkabı başlangıçta ayağı vurur. Bir başkasını sömürmek h i ç k i m s e n i n hakkı değildir. H e r kibar insan dakiktir. Kendisine saygısı olan h i ç k i m s e başkalarını kendisi için çalıştırmaz. H e r akıllı insan her adımında genel durumu göz önüne alır. H i ç k i m s e parmakları ile diğer insanları gösteremez. H e r insan saygıyı hak eder, temizlikçi kadın da.

Bölünen h e r kamış ilerleyen güçler için bir oy pusulasıdır. H i ç b i r panayır herkes için bir güvenlik oluşturmaz. H e r damlayan musluk sağlıklı yaşam için bir örnektir. H i ç b i r akıllı el yanan alışveriş merkezi için kıpırdamaz. Cesede toslayan h e r sondaj aleti saniyede altıbin atış yapabilen bir hızlı alev topuna dönüşür.

Bir kedi ilerleme s a y ı l m a z . Bir taş iyi karşılanmış bir ihityaç d e ğ i l d i r . Bir korkuluk adamdan s a y ı l m a z . Kaçıp gitmek eşit haklara sahip olmak d e ğ i l d i r . Yola ip germenin kalıcı değeri y o k t u r .

Fakirlik ayıp d e ğ i l d i r . Savaş oyun d e ğ i l d i r . Devlet haydutlar çetesi d e ğ i l d i r . Bir oda sığınacak kale d e ğ i l d i r . Çalışmak yan gelip yatmak demek d e ğ i l d i r . Özgürlük kuralları çiğnemek demek d e ğ i l d i r . Susmak özür dilemek d e ğ i l d i r . Sohbet sorgulama d e ğ i l d i r .

Hayvan p a t l a r . Bomba p a t l a r . Hayvan patlamasaydı: Bomba patlıyor diyemezdin.

Köpek h a v l a r . Emreden h a v l a r .

Su y ü k s e l i r . Ateş y ü k s e l i r . Su yükselmeseydi, ateş yükselmezdi.

Çığ y u v a r l a n ı r . Yaralı adam y u v a r l a n ı r .

Öfkeli adam g ü r l e r . Gök g ü r l e r . Kızgın adam gürlemese, gök gürleyemezdi.

Bayrak d a l g a l a n ı r . Göz kapakları d a l g a l a n ı r .

Balon k a b a r ı r . Coşku k a b a r ı r . Balon olmasaydı coşku kabarmazdı.

Gülen adam g l u k d e r . Bataklık g l u k d e r .

Huzursuz insan g e r i l i r .

Asılan adam g e r i l i r . Huzursuz insan olmasaydı asılan adam gerilemezdi.

Yarılan odun ç a t ı r d a r . Kemik ç a t ı r d a r .

Kanın çığlığı g ö ğ e y ü k s e l i r . Haksızlığın çığlığı g ö ğ e y ü k s e l i r . Kan olmasaydı haksızlığın çığlığı göğe yükselemezdi.

Kapı ç a t l a r . Deri ç a t l a r . Kibrit y a n a r . Vuruş y a n a r . Çayır t i t r e r . Korkak t i t r e r . Tokat p a t l a r . Vücut p a t l a r . Dil y a l a r . Alev y a l a r . Testere b a ğ ı r ı r . İşkence gören b a ğ ı r ı r . Tarla kuşu ö t e r . Polisin düdüğü ö t e r . Kan d u r u r . Soluk d u r u r .

Koşulların aynen sunuldukları gibi oldukları doğru değildir; koşulların aynen sunulduklarından farklı oldukları daha çok doğrudur. Koşulların sunumunun, davranışların sunumunun biricik yolu olduğu doğru değildir; tam aksine davranışların sunumunun çok farklı yollarının olduğu daha çok doğrudur. Koşulların sunumu olaylara uygun değildir. Koşulların sunumunu yapmak olaylara uygun değildir, daha çok koşulların olayları sunması daha uygun görülmektedir. Koşulların olaylarla uygun düştüğü doğru değil-

Koşulların sunumunun o koşulların sunumunun biricik yolu olduğu doğru değildir: Tam aksine koşulların sunumunun çok farklı yollarının olduğu daha çok doğrudur. *Kaspar cümlenin sonuna kadar birlikte konuşur.*

dir.

Eğiliyor s u n , biri s e n i görüyor; doğruluyor s u n ; kendi kendini görüyor s u n ; kımıldıyor s u n ; biri s a n a hatırlatıyor; oturuyor s u n ; kendini hatırlıyor s u n . Korkuyor s u n ; biri s e n i sakinleştiriyor; biri s e n i açıklar, acele ediyor s u n ; kendini açıklarsın, huzursuz olur s u n :

Rahatlıyor u m .

Z a t e n yumruğunu sıkıyorsun.

H â l â bağırıyor u m .

Derin nefes d e aldın.

Ç o k t a n d ı r oradaydım.

Sandalye h â l â yerinde duruyor.

H â l â ayaktaydım.

H â l â hiçbir şey değişmemişti.

Ç o k t a n d ı r uyanıktım.

Kapı ç o k t a n d ı r kapanmış.

Ç o k t a n d ı r tepiniyordum.

H â l â birileri uyuyordu.

Z a t e n fısıldıyordum.

H â l â takırtılar işitiliyordu.

H â l â üzerimde birşeyler yoktu.

H â l â aramızda laf anlamazlar vardı.

Z a t e n dışarıdayım.

Birisi h â l â öteye beriye ha-

H â l â inançsızım.

Z a t e n koşuyorum.

Z a t e n kafamı içeri çekiyorum.

Z a t e n duyuyorum.

Z a t e n .

Z a t e n biliyorum.

reket ediyor.

Z a t e n çoğu ellerini kafasına koyuyor.

H â l â birkaçı nefes alıyor.

H â l â birisi karşı duruyor.

Bir tek kişi h â l â fısıldıyor

H â l â tek tek atışlar yapılıyor.

geçip gitti

canlı ağırlığı

kolay ve şen

yakalamaya hazır

arayacak bir şey yok

daha iyi bir yaşam

iyi gülüştü

her şeyin üstesinden gelmek

her yerde zafere ulaşacak

sen

sen

sen

sen

sen

sen

sen

sen

sen

anne ölüm oranını azalttı

sen

önderdi

sen

daima kucaklayıcıydı

sen

özgürdü

sen

barış ve gelecektir

sen

dünya ilişkisi

sen

şeyler yaklaştığında

sen

barışçıl amaçlar

sen

durmadan büyüyerek

sen

acil hallerde

sen

sadece korumak için

sen

korunamaz

sen

beni gerdi

sen

tepiniyordu

sen

çağırdı

sen

oydu ve o

sen

beni tanıdı

Ne dediğini biliyorsun. Ne düşündüğünü söylüyorsun. Nasıl hissediyorsan öyle düşünüyor-

sun. Neyin ne olduğunu hissediyorsun.

Neyin ne olduğunu biliyorsun. Ne istediğini biliyorsun. İstersen yapabilirsin. Sadece istersen yapabilirsin. Yapmak zorundaysan yapabilirsin.

Herkes ne istiyorsa sadece onu istiyorsun. Kendini zorlanmış hissettiğinden dolayı istiyorsun. Yapabileceğini hissediyorsun. Yapabileceğin için yapmak zorundasın.

Ne düşündüğünü söyle. Düşündüğünden başka bir şey söyleyemezsin. Düşünmediğin hiçbir şeyi de söyleyemezsin. Düşündüğünü söyle. Düşünmediğini söylemek istersen bunu aynı zamanda düşünmeye başlaman gerekir. Düşündüğünü söyle, konuşmaya başlayabilirsin. Konuşmaya başlamak zorundasın. Konuşmaya başladığında ne konuştuğunu düşünmeye de başlayacaksın. Her ne kadar başka bir şeyler düşünmek istesen de. Ne düşündüğünü söyle. Ne düşünmediğini

söyle. K o n u ş m a y a başladığında ne söylediğini d ü ş ü n e c e k s i n . Ne söylediğini düşünüyorsun, bu şu demek, ne söylediğini düşünebiliyorsun, bu şu demek ne söylediğini düşünmen iyi, bu şu demek ne söylediğini düşünmek durumundasın, bu hem ne söylediğini düşüne bileceğin hem de ne söylediğinden başka bir şey düşünemeyeceğinden dolayı ne söylediğini düşünmek zorunda olman demektir. Ne söylediğini düşün.

Ben iken ben idim. Ben olduğumda benim. Olursam olacağım. Olacaksam oldum. Olmuş olmama rağmen olacağım. Olacağıma rağmen oldum.
Ben oldukça, bendim. Ne kadar olmuş olduysam, olmuştum. Olduğum esnada olmuştum. Olmuş olduğum esnada, olacağım. Olacağım esnada, olmuştum. Olmuş olduğum esnada olmak suretiyle oldum. Olduğumdan dolayı olmuştum. Olmuş olduğumdan dolayı oldum. Olmadan olmuş oldum. Olmuş olmadan olmuş olacağım. Olmam için olmuş oldum. Olmuş olduğumdan dolayı olmuş oldum. Olmuş olmamdan önce olmuş olmuştum. Olmuş olmadan önce oluyorum.

Ben olmuş olacağım gibi olurum. Olmuş olduğum gibi olmuş olacağım. Olmuş olacağım olduğumda oldum. Olacağım zaman olmuş olacağım. Olmuş olduğumda olmuş olacağım. Olmuş olacağım için olmuştum. Olmuş olacağım için olmuş oldum. Olduğum için olmuş olacağım.
Ben olan benim
Ben olan benim
Ben olan benim

Kaspar sallanmayı keser.

Neden orada bir sürü siyahımsı solucanlar uçuşuyor?

Sahne kararır.

28

Bir süre sessizlikten sonra ortalık tekrar aydınlandığında, suflörler yine konuşmaya başlarlar:
Kendini gerçekleştirebileceğin örnek cümlelere sahipsin: Bu örnekleri cümlene uygulayarak görünüşte düzensiz gibi gözüken herşeyi düzene sokabilirsin: Bunu düzenlenmiş olarak açıklayabilirsin: Senin o diye tanımladığın her nesne o olabilir. Nesneyi konuştuğundan farklı görüyorsan yanılıyor olmalısın: Ken-

dine yanıldığını söylem e l i - s i n , o zaman nesneyi doğru algılayacaksın. Bunu hemen şimdi söylemek i s t e m i - y o r s a n , onu nihayetinde söylemek i s t e d i ğ i n , ama bunun sana z o r l a y a p ı l m a s ı n ı istediğin açıktır.

Şimdi ortalık çok aydınlık. Kaspar sessizdir.

29

Öğrenebilirsin ve kendini faydalı kılabilirsin. Sınırlar olmasa da: Sınır çizebilirsin. Algılayabilirsin: Farkına varabilirsin: Saflık içinde farkedebilirsin: Her nesne bir kıymetli nesne olur. Kendini oldukça gerçekleştirebilirsin.

Şimdi ortalık çok daha aydınlık. Kaspar daha da sessizdir.

30

Kendini cümlelerle sakinleştirebilirsin: O l d u k ç a rahat olabilirsin.

Şimdi ortalık çok çok aydınlıktır. Kaspar da çok sessizdir.

31

Paramparça olmuşsun.

32

Sahne hemen kararır.

Bir süre sonra: Kire duyarlı oluyorsun.

33

Ortalık aydınlanır ama fazla değil. Kaspar sessiz bir şekilde salıncaklı koltukta oturur. Yaklaşık aynı maskeli, aynı elbiseli ikinci bir Kaspar köşeden sahneye girer. Sahneye elinde bir süpürgeyle gelir ve artık süpürmeye başlar. Çabucak sahneyi süpürür, bir projektör sayesinde yaptığı her hareket netlik kazanır. Orada süpürme esnasında gezinip dururken süpürgeyle dolabın kapısına vurur, dolap kapısı bir türlü kapalı durmaz. Kanepenin altını düzenli bir şekilde süpürür. Sildiği pislikleri düzenli bir şekilde sahnenin yan tarafında bir köşede yığın haline getirir. Sahneyi tekrar boydan boya gerisin geri giderek faraşı getirir. Sahneyi boydan boya gerisin geri giderek kir yığınını faraşa süpürür. Bir hamleyle kir yığınını faraşa top-

layamaz. İkinci hamleyle de kir yığınını faraşa tam toplayamaz. Sahnede gerisin geri hareket ettiğinden dolayı, nesnelerin arasından geçerken düz bir şekilde değil de zikzaklar çizerek bu ara birinci Kaspar'ı da rahatsız etmeden yerdeki toz yığınını faraşa toplama eylemini sürdürür. Süpürür, süpürür ta ki sahnenin arkasında kaybolana dek. Aynı anda sahne kararır.

34

Bir süre sonra: Hareket ettiğine dikkat et.

35

Sahne aydınlanır. Üçüncü bir Kaspar dördüncü bir Kaspar'a eşlik ederek yandan sahneye girer. Dördüncü Kaspar aşırı derecede yürüme özürlüdür. Bacaklarını çok çok yavaş, nerdeyse hiç hareket etmiyormuş gibi sürükleyen koltuk değnekleri ile hareket eder. Üçüncü Kaspar her defasında biraz daha hızlı yürür, ama her defasında da yürüme özürlü Kaspar'ın gelip ona yetişmesini beklemek durumundadır. Bu oldukça uzun sürer. Sahnenin önüne doğru giderler,

üçüncü Kaspar izleyicilere dördüncü Kaspar'dan daha yakındır. Üçüncü Kaspar bazen kendini dördüncünün adımlarına uydurur, bazen kendi adımlarını atar, kendi adımlarını her atışında doğal olarak ona uygun adım attığından dolayı onu yeniden beklemek zorundadır. İkisi de sürüklenerek, denildiği gibi, "tahammül edilmez" bir yavaşlıkla sahne üzerinden, birinci Kaspar'ın yanından geçip giderler. Nihayet kaybolduklarında perde anında kararır.

36

Bir süre sonra: Bitiremediğin şeyle o y n a y a b i l i r s i n .

37

Sahne aydınlanır. İki farklı Kaspar farklı yönlerden gelip sahne üzerinde karşılaşırlar. İkisi de birbirinin yanından geçmek ister. İkisi de birbirlerinin yoluna çıkarlar. Birbirlerine çarparlar. Diğer yöne gitmeye çalışırlar. Yine birbirlerine toslarlar. Aynı çabayı ilk yöne doğru denerler. Nerdeyse birbirlerine çarparlar. İlk anda beceriksiz ve doğal ola-

rak gözüken gitgide bir ritm kazanır. Hareketler daha da hızlanır ve düzenli bir hal alır. Artık birbirlerine çarpmazlar. Sonunda artık sadece vücutlarının üst kısımlarını hareket ettirirler, en sonunda da sadece kafalar sallanır. Sonunda büsbütün sakinleşirler. Bir başka seferde de birbirlerinin etrafına geniş, zarif bir yay yaparlar ve sağdan, soldan sahneyi terkederler. Etraftan geçme denemeleri esnasında birinci Kaspar kırışmış bir haritayı düzenli bir şekilde katlamaya çalışır. Bunu başaramaz. Sonunda sanki bir akordiyonla oynarmış gibi bu karmaşayla oynamaya başlar. Diğer Kasparların sahneden ayrıldıkları anda bu durumda ansızn harita katlanır ve sahne kararır.

38

Bir süre sonra: Herşeyin kendiliğinden tekrar düzene girmesine dikkat et.

39

Sahne aydınlanır. Başka bir Kaspar yan taraftan sahneye gelir. Üzerinde çok kalın bir yastık

olan kanepenin önüne gelir. Yumruğuyla yastığa basar ve köşeye çekilir. İzleyiciler açık bir şekilde sahnenin arka tarafını gösteren projektör sayesinde, üzerine basılan yastığın çok çok yavaş bir şekilde tekrar şiştiğini görürler. Son bir kıpırdamayla, sonunda eski halini alır. Sahne anında kararır.

40

Bir süre sonra: Hareketler

41

Başka bir Kaspar yan taraftan sahneye gelir. Elinde bir top vardır. Topu yere bırakır ve geri çekilir. Top yuvarlanıp gider. Kaspar topun yanına gelir ve topu aynı yere koyar. Top yine yerinden yuvarlanır. Kaspar elini uzun süre topun üzerinde tutar. Geri çekilir. Top yuvarlanıp gider. Sahne kararır.

42

Bir süre sonra: Ağrılar

43

Henüz karanlıkta izleyiciler sahnede nasıl da iki kibritin çakıldığını görürler. Sahne aydınlandığında son Kaspar kanepede, ilk Kaspar da salıncaklı koltukta oturur. Kibritleri parmak aralarında tutarlar. Kibritler sonuna dek yanar. Alev parmaklara kadar gelir. İkisi sessiz kalır. Sahne kararır.

44

Bir süre sonra: Gürültüler

45

Sahne aydınlandığında ilk Kaspar tek başına sahnededir. Büyük masanın yanında durmaktadır. Suyla dolu geniş ağızlı şişeyi alır ve onun yanında duran bardağa biraz su döker. Suyun sesi salonun en uzak köşesine kadar belirgin bir şekilde ulaşır. Durur. Suyu hızlı bir şekilde bardaktan şişeye geri döker. Şişeyi alır ve suyu ağır bir şekilde şişeden bardağa döker. Suyun sesi daha da belirgindir. Bardak dolduğunda sahne kararır.

46

Bir süre sonra: Bir ses

47

Sahne eskisinden daha hızlı aydınlandığında ilk Kaspar masanın yanında dururken, bir başkası sahnenin kenarında durmaktadır. Elinde plastik bir bantla birarada tutulan kâğıttan kalın bir rulo vardır. Zaman zaman bu plastik bandı rulodan çekmeye çalışır. Plastik bant kopar. Bir ses oluşur. Anında sahne kararır.

48

Bir süre sonra: Bir bakış

49

Hâlâ karanlıkta izleyiciler gürültü duyarlar. Sahne aydınlandığında birinci Kaspar yeniden tek başına sahnededir. Üzerinde yapay meyve kabuklarının bulunduğu masanın yanında oturur. Kısmen soyduğu bir elmayı elinde tutmaktadır. Soymaya devam

eder. Soyulmuş kabuk gitgide uzar. Elma nerdeyse soyulmuşken Kaspar bu işe ara verir. Elmayı tekrar süs meyvelerinin arasına bırakır. Soyulmuş kabuk oldukça aşağı sarkar.

50

Suflörler sessizdirler.

51

Sahne aydınlanır. Kaspar masayla dolabın ortasında bulunmaktadır. Bir eliyle diğer elin gitgide sertleşerek karşı koyuşları eşliğinde yumruk şeklini almış diğer elinin parmaklarını sert bir şekilde teker teker açmaya çalışır. Sonunda onu kuvvetle açar. Eli boştur. Sahne kararır.

52

Sahne daha çabuk aydınlanır. Bir başka Kaspar kanepenin üzerinde oturmaktadır. İlk Kaspar öbürünü g ö r ü r. Sahne kararır.

53

Yine daha hızlı bir şekilde sahne aydınlanır. Kaspar yine sahnede yalnızdır. Dolabın önünde yüzü izleyicilere dönük vaziyette durmaktadır. Sahne kararır.

54

Sahne yine çok hızlı bir şekilde aydınlanır. Kaspar aşağıya doğru kendini süzer. Sahne kararır.

55

Kaspar bizzat kendisini yakalamayı dener. Büyük bir çember çizerek sahnede kendini kovalar. Sonra helezonik bir şekilde küçük daireler çizerek koşar, ta ki kendi ekseni etrafında dönene, kendini yakalayana ve durduğu yerde bunun üzerine sadece kollarıyla kendi bedenini sararak kendisini yakalayana dek. Bunun üzerine o sessizleştirilir ve sahne kararır.

56

Sahne yine çok çabuk bir şekilde aydınlanır. Kaspar dolabın önünde izleyicilere sırtı dönük vaziyette durmaktadır. Sahne kararır.

57

Sahne aydınlanır. Kaspar dolabın kapılarını örtmek için onun yanındadır. Uzun bir süre onu kapamak için iter. Bir adım geri çekilir. Dolabın kapıları kapalı kalır. Sahne kararır.

58

Sahne aydınlanır. Sahne çok aydınlıktır. Kaspar sırtı ile dolaba yaslanır. Sahne çok uyumlu gözükmektedir. Bir ahenk. Bir tek projektör Kaspar'a doğru yönelir. Kaspar kendine farklı pozlar verir. Durmadan el ve kollarının duruşlarını değiştirir. Örneğin kollarını birbirine kavuşturur, bir ayağı-

nı öne doğru iter, kollarını serbest bırakır. Bacaklarını çaprazlar, ellerini cebine sokar, ilkin pantolonunun ceplerine, sonra ceketinin ceplerine sokar, ayaklarını genişçe açarak durur, kollarını karnının üzerinde çapraz vaziyette tutar, bacaklarını birbirlerine çok yakın bir şekilde tutar, sonunda yine kollarını göğsü üzerinde kavuşturur. Bacaklarını düz bir şekilde yanyana tutar.

Konuşmaya başlar:

Sağlıklı ve güçlüyüm. Dürüst ve alçak gönüllüyüm. Sorumluluk sahibiyim. Çalışkan, ürkek ve alçak gönüllüyüm. Her zaman dost canlısıyım. Büyük beklentilerim olmaz. Doğal ve şanslı bir yapım var. Herkes tarafından sevilirim. Her şeyle baş edebilirim. Herkes için yardıma hazırım. Düzen ve temizlik için hiçbir uyarı almadım. Bilgi durumum ortalamanın üzerindedir. Bana verilen görevleri büyük bir memnuniyetle yaparım. Herkes benim hakkımda dilediği bilgiyi verebilir. Barışsever ve namusluyum. En küçük şeylerden hemen büyük gürültüler koparanlardan değilim. Sessizim, görev bilincine sahibim, kavrayış yeteneğine sahibim. İyi olan herşeye karşı coşkulu bir yapım var. İlerleme kaydetmek istiyorum. Öğrenmek istiyorum. İnsanlara faydam dokunsun istiyorum. Uzunluk, en ve yükseklik üzerine bilgim vardır. Sözkonusu olan şeyin ne olduğunu biliyorum. Nesnelere duyarlı davranıyorum. Artık herşeye alıştım. Daha iyiceğim. Şimdi iyiyim. Ölüme gidebilirim. Kafam karışık değil. Sonunda yalnız bırakılabilirim. İyi tarafımı öne çıkarmak isterim. Kimseyi suçlamam. Çok gülerim. Her şeyle uyum sağlayabilirim. Fevkalade özelliklerim yok. Gülerken ağzımı çok açmam, sol gözaltımda bir yara izim yoktur ve sağ kulağım arkasında bir ben yoktur. Başkaları için tehlikeli biri değilim. Bir üye olmak istiyorum. Bir etkim olsun istiyorum. Elde edilen şeylerden gurur duyuyorum. İsteklerim yerine getiriliyor. Sorgulanabilir bir yapım var. Önümde yeni bir yol var. Şu benim sağ elim, şu benim sol elim. Tehlike anında mobilyaların içinde saklanabilirim. B i r l i k t e o l m a k her zaman isteğim olmuştur.

Dolabın yanından ayrılır, bir ya da iki adım atar, dolabın kapısı kapalıdır:
Önceleri bana ben yokmuşum gibi geliyordu, şimdi ise çok varım ve eskiden çok sayıda olan nesneler şimdi bana çok az geliyor.
Buna rağmen Kaspar yavaşça daha da ileriye doğru yürür. Dolabın kapısı kapalıdır.
Önceleri cümlelerden rahatsız olurdum.
Şimdi cümlelerden bıkmıyorum
Önceleri kelimelerden kaçarken
Şimdi her bir harfle oynuyorum.
Olduğu yerde kalır:
Eskiden bana soru sorulduğunda sadece konuşuyordum, ama bana soru sorulana dek konuşmaya ara verebilirim.
Bir adım ya da daha fazla adım öne atar:
Eskiden bana her akıllı söz bir yüktü
ve aklı başında her düzenden nefret ederdim
bundan böyle
artık akıllıyım.
Bir adım ilerler ya da ilerlemez:
Eskiden bir sandalye, sonra bir ikincisini, bir üçüncüsünü devirirdim:
şimdi düzenin gelmesiyle alışkanlıklarım değişiyor.
Nerdeyse bir adım ilerler:
Sessizim
şimdi artık
bir başkası olmak istemiyorum
hiçbir şey beni kendime
karşı kışkırtamaz.
Her nesne artık benim için
kolay ulaşılabilir
oldu
ve ben de
her nesneye
duyarlı oldum.
Şimdi ne istediğimi biliyorum:
Sessiz

olmak
istiyorum
ve bana korkunç gelmesin diye
bana korkunç gelen
her nesneyi
benim olarak tanımlıyorum.
Sahnenin yanından gider, ama birkaç adım attıktan sonra geri gelir ve birşeyler daha söyleyecekmiş gibi yapar. Hiçbir şey söylemez. Yine gider, bu sefer eskisinden daha fazla adım atar, ama yine birazcık dönerek birşeyler söyleyecekmiş gibi yapar. Hiçbir şey söylemez. Sonra hızlı bir şekilde ORADAN uzaklaşır. Şimdi hiçkimsenin olmadığı sahnede dolap kapıları çok yavaş bir şekilde yeniden açılırlar. Dolap kapakları açılıp açılıp son noktalarına kadar geldiklerinde sahne bir HAMLEYLE kararır ve izleyici salonu aynı zamanda bir HAMLEYLE çok aydınlık olur. Bir ara verilir. Salon kapıları açılır.

59

Bir süre sonra izleyiciler tüm megafonlardan, izleyici salonunda ve tüm diğer ön odalarda belki de dışarda caddede bile, ilkin yarı sessiz ve anlaşılmaz bir şekilde ARA METİNLER *duyarlar. Bunlar suflörlerin, ses ilavelerinin, gerçek parti liderlerinin orjinal ses kayıtlarının, papazların, her türden halk önderlerinin, başbakan ya da devlet başkanlarının belki de yıldönümlerinde konuşan g e r ç e k şairlerin ses kayıtlarından bir araya getirilmiştir. Cümleler hiçbir zaman tam değildir, sürekli başka kısa cümlelerle tamamlanır ve çözülür. İzleyiciler gerçi çok emek verdikleri konuşmalarında engellenmezler ama yine de ara sıra biraz rahatsız edilirler. Bazıları da kendilerini içkilerine vererek en azından bir kulakları ile kolaylıkla dinleyebilirler. Metin belki de aşağıdaki gibidir*:
(Bardak çınlamaları olabilecek gürültüler) Şimdinin tüm kalıntılarından uzak bir şekilde son söze bizler sahip olacağız.

Şimdi tespit ettiğimiz şey artakalanların beklenenden daha az olduğudur. Ortalama olarak yaşam yükselmiştir. *(Bardak çınlamaları daha gürültülü gelir)* Bir zamanlar ne haksız talep değilse çoğu için şimdi beklenmedik ve çok erken bir şekilde geliyor. Eğer kurtarılamayacak durumdaysak daha çok cesarete ihtiyacımız var. Panik içinde yapılan kitlesel kaçışlar hiçbir zaman gerçekleşmemiş bir cinayetten daha önemlidir. Sağlıklı direniş çoğu zaman haksızca unutuluyor. Son adama kadar çalışmak istiyorum. İnsan ötede beride boş durmamalı, duvarları yıkmalıdır. *(Yaklaşan ve uzaklaşan büyük bir kamyon sesi)* Tek başına eleştiri bile hayat verici her ilerlemenin önünü kapatabileceği gibi ona zarar da verir. Sınırlar sığır sürülerinden korkmalıdırlar. Olaylar onları çekinmeden ateşlemek için vardırlar. Kurban vermeden ne yukarı ne de aşağı doğru gidilir. Açlığın hiçbir faydası yok ve hiç kimseye daha iyi bir şey öğretmez. *(Bu esnada büyük motorlu bir testerenin geniş ve düz kısımları, boşlukta gürültü yapmaya başlar, bu ara motorlu testerenin çıkardığı gürültü gitgide artmaktadır)* Son zamanlarda kendi kendileriyle güçlükle oynamak zorunda olan sesler artar. Herkes kurban olmaya hazırken, terazi kefeleri sona doğru alçalırlar. Arap saçına dönen bu işten kurtulmak için her iki tarafı da mutlu eden bir sonuca ulaşmalıyız. Yalnız gözlerini değil kulaklarını da açmalısın. Her talep için kullanılan kavramlar uzun bir şekilde tartışılmalıdır. Hiçkimse durumu kötüleştiren şeyi dayanak olarak kullanamaz. Esasen! *(Testere ağzı gürültüyle odunla temas eder; bu ses giderek kulakları tırmalar)*. Dışa yansıyan hiçbir şey bu nedenle bir şeyin bozuntusu olamaz. İnsansı olanın kolay kolay kökü kurutulamaz. Dünya denen toplumun öfkesine bakışı sorumsuz çevrelerin yok etmesini engellediğimiz koşullarda ancak sonsuza kadar var olabiliriz. Her türlü savaş ilanı tükenmiş bir sabır sonucudur. İyi niyetli bir ikna etme çabası doğruluk taslayarak, bunu yapmayı meneder. Herkes o ölçüde çağrılmalı ki, şey hakettiği adı alabilsin. Polisin işi zordur, çünkü kendini haklı çıkarmak zorundadır. Günün geç saatlerinde hepimiz pek de suçsuz değiliz. *(Çığlıklar, ışıklar, tepinmeler, dalga sesleri)*

Kuşkucu borsa, işin içinden rahatlıkla sıyrılır. Zarar sözkonusu olsa bile en azından işçilere birinci sınıf insanlar gibi ek ödeme yapmak istemiyoruz. Tek başına küstahlık henüz takdir edilecek bir şey değildir. Kaçaklara elbette yardım edilmelidir, ama çıplak ayaklarla çekip gitmek bizim sorun alanımıza girmez. Bardakları kullanmasını hatta daha fazlasını biliriz. Hava aniden karardığında üniformalılar ne gibi güçlüklerle karşılaşacaklarını bilirler. Çürümüş bir bütünlük sözkonusuysa hâkimlerin gardıropları korkunçtur. Biz hepimiz, söz konusu olan derin ciddiyet içinde hareket etmek istiyoruz. *(Aniden inleyerek tekrar ara veren futbol korosunun tezahüratı, ölçülü bir şekilde artan ve azalan bir tezahürata dönüşür)* Mızmızlanmak insanın kendine, hakkıyla kazandığı bir ev sağlamasından daha kolaydır. Bizler, kolaylıkla bizim gibi düşünen herkesin kafa ve göğüslerinde yaralar açıyoruz. Konuk hakkı geride bırakılmış bir kavram olmamalı, aksine bunun da ötesinde çok önemsenmelidir. Sadece başkalarının sorumluluklarını yerine getirmiş biri için nefes borusunda bir tornavida en uygun karşılıktır. Kendini önemseyen kimsenin balık tutarken sinirleri bozulur. Dayanağı olmayan herkesle yetinelim. *(Bir arabanın keskin freni, aynı zamanda bir itfaiyenin su fışkırtması)*. Toplumun herhangi bir nümayiş yapacak dönüşümü sağlaması ile kör adamın gözlerinin görmesini sağlamak aynı kapıya çıkar. Savaş oyunu da yaşayan ölüler üretmiştir. Tavır ve davranışlarında tutarlı olanlar farklı düşünenlerin boynunu güçlendirirler. Hiç kimse kendini perişan eden bir kaderi hak etmez. Gerçi önceleri yaşam güzeldi, fakat şimdi yaşamak için artık hiçbir coşku kalmadı. *(Bir fabrika zilinin ve bir sis uyarısı sireninin uzun süren sesi)*. Zenginler hakkında söylenenler ete kemiğe dokunmayan şeylerdir. Her kim ki körü körüne öldürürse, en azından şüphe uyandıran bir şeyle karşı karşıyadır. Tahılların gönderilmesine karşı koyanlar, aynı duyarlılığı düşünce tarzımın değiştirilmesi için de göstermelidirler. Biz, hiçbir nedeni olmaksızın kendini güven içinde hissetmeyen insanların avına çıkmaktansa, özgür düşüncenin gücünü önemseriz. Faydalı konuşmaların hiçbir zaman bit-

memesine, kendini güven içinde hissetme duygusu çok katkı sağlar. Gururlu bir şekilde kendi köşelerine çekilen, saklanan azınlıklar üzerine şimdiye kadar çok az şey söylendi. *(Bir taş zeminde sandalyelerin yer değiştirmeleri)* Önceleri yasak olan şey, şimdilerde kurnazlıkla aşılıyor. Görünüş olarak düzen, sakin, uygun bir görüş alışverişi için ortam yaratır. Nene de'yi, özgür insanın belirtisi olarak görüyoruz. Bir ölü çimenin rengini almazsa bunu hepimiz anlayışla karşılamalıyız. Cinayet uçağın baş aşağı dalışıyla özdeşleştirilemez! Üçüncü dereceden bir yanık her benzin otomatını tıkar. *(Atların ayak sesleri, birlikte koltuk oturaklarının kapatılması, caddelerin sesi, kapı çarpmaları, daktilo gürültüsü)* Hiç kimse emekliliğe ayrılacak duruma kadar nedensiz yere dövülmez. Gayrimenkul edinme hakkı ayrıntılı bilgi vermeyi gerektirmez. Bir rahatlama egzersizi bacakların arasındaki mesafeye göre yapılmalı. Önceleri her intihar eden solaktı şimdi ise düzenleme tek elden oldu. Ateşkes, bir ahırın tavanında uyuyan sinekleri saymaya zaman bırakmaz. Kilise kulesinin en uç noktasına çıkmış birinin yaptığı kargaşa çıkarmaktan farklı değildir. Şiddet yanlısı birisi ile karşı karşıya gelinirse gelen kişi bizzat şiddet yanlısı olur. Bir şiddet yanlısının karşısına dörder ya da altışar çıkılırsa, ötekiler de şiddet kullanmadığı için, o kendiliğinden yumuşar. *(Önceleri çok yavaş dönen bir plaktan çıkan sesler gibi kulağı tırmalayan müzik seslerine dönüşen sesler vardı, bunun için tekdüze, ritmik bir müzik kullanılmaktadır. Bu arada musluk yavaş yavaş sonuna kadar açılır, sonra lavabonun tıpası çekilip çıkarılır, buna ilaveten derin nefes sesleri, sonra kırbaç sesleri, bazı yemek davetlilerinin bir espriden sonra işitilen kadın gülmeleri gibi aniden patlayan gülme sesleri; bütün bu süreç anında okunan metinler hemen hemen hiç anlaşılmasa bile seyirciler hâlâ dinlerler: bunu kısa bir sessizlik anı izler, sonra tekrar gürültüler ve okumalar, sonra daha büyük bir sessizlik anı gelir, sonra tekrar aşağıdaki metin gibi bir şey okunur sadece)* Çok güzel donatılmış bir masa. Herşey çok düzenli. Acelen yok. Sana eşlik eden bayanın mantosunu çıkarmasına yardımcı oluyorsun. Masanın üze-

rindeki renkli örtü keyif veriyor çevredekilere. Bıçak sağda duruyor. Solda peçetelik duruyor. Ortada tabak duruyor. Arkada, tabağın sağında fincan duruyor. Fincanın önünde bıçak duruyor. Bıçağın sağında havlu asılıdır. Parmağın havlunun üzerindedir. Havlunun sağında bir ilk yardım çantası duruyor. Tabaklar soldan veriliyor. Çorba sağdan servis edilir. İçecekler sağdan verilir. Kendine alacağın her şey soldan verilir. Bıçak sağdan gelir. Sen ortada oturuyorsun. Tuzluk solda duruyor. Kaşık, bıçağın sağ tarafının dışında duruyor. Kaşığın çukur tarafı yukarı dönüktür. Boğma girişimi iki taraflıdır. Elin masanın üzerindedir. Bıçağın keskin ucu sola doğrudur. Senin bakış açınla, karşında oturan kişinin kalbi sağda durmaktadır. Bardak tabağın sağındadır. Azar azar yudumluyorsun. Darbe aşağıdan gelirse daha etkili olur. Çiçek demeti masanın ortasındadır. Çatal tabağın solundadır. Ölmek üzere olana beyaz çiçekleri armağan etmemelisin. Oldukça dik oturuyorsun. Yaşlıca olan sağ tarafa uzanmış. Çiçek demeti karşı tarafı görmeni engellemiyor. Pasta tabağı oturulan yerin tam ortasındadır, kömür yığını masanın altındadır. Başını kolunun üzerine koymuyorsun. Her zaman sevimli sözcükler seçiyorsun. Bir suikastin kurbanı meydanın ortasında yatıyor. Şamdan masanın ortasında duruyor. Gömlekteki leke alışılmış bir şeydir. Bıçağın tabaktan kaymasıyla sık sık karşılaşılır. Yanında oturanın eli bıçaktadır. İçerken genzine kaçırmıyorsun. Solunda sağında oturanlarla konuşuyorsun. *(İlk önce asla müzik olduğu anlaşılamaz olan, çok yavaş olan müzik rahatsızlık verecek bir şekilde tekrar başlar. Evler yıkılır, bombalar patlar ama oldukça uzaklarda olur bunlar; konuşmalar gitgide gürültüler yüzünden anlaşılmaz hale gelir ve sonunda tamamen bastırılırlar. Bu arada izleyiciler de artık zil seslerini, hem banttan sesler, takırtılar, gong sesleri, fabrika sirenleri hem de izleyicileri salona çağıran g e r ç e k , t i y a t r o zillerini duyarlar.)*

60

Salonun ışıkları tiyatroya uygun şekilde tekrar söndüğünde perdesi açık sahne oldukça aydınlıktır. Eşyalar ara vermeden önceki konumlarını korumaktadırlar. Dolap açıktır. Arkadaki kanepede şimdi iki Kaspar birbirlerine çok yakın oturmaktadırlar. Sessiz durmaktadırlar. Maskeler şimdi bir hoşnutluk ifadesi taşımaktadırlar. Birkaç anlık sessizlikten sonra suflörler bütün salonda işitilecek şekilde konuşmaya başlarlar:

61

Kavga anında
halı döver gibi
sakin olamazsın
Kafaya
sürekli düşen su damlası
düzenin yeterli olmadığı hakkında
yakınmak için
bir neden değildir
Ağıza bir yudum asit
yahut mideye bir tekme
ya da burun deliklerine
çubuk sokmak ve daha fazla
delmek
yahut buna benzer bir şeyi
daha sivri bir şeyi
naz yapmadan
kulaklara
sokmak
bütün yollara başvurarak
her şeyden önce
birisini yola getirmek
düzene sokmak

düzenin yetersizliği hakkında
bir söz bulamamak
neden değildir
çünkü düzene sokma sırasında
iyi ya da kötü
b a ş k a l a r ı n ı şarkı
söylemeye zorluyorsun
bunu yaptığın sırada
her şey yoluna konulmuş oluyor
gülmüş olan her şey
ve gülünen her şey
bizzat şarkı söylüyor
ve kavgadan sonra
yumruklar ve tekmeler
boş kaldığında
sakinleşmek için halı
dövülebilir.

Üçüncü bir Kaspar elinde küçük, ambalaj kâğıdına sarılmış bir paketle yan taraftan ortaya çıkar ve düzenli bir şekilde diğer iki Kaspar'ın yanına, kucağında paketi tutarak oturur.

Düzeni sağlamaya çalışırken
o kadar sessiz
ve düzenli olunamaz
aynen
-daha sonra başkalarına atılan
adamakıllı bir dayak sayesinde
düzen sağlandığı gibi-
vicdanen rahat bir şekilde
düzene sokulan dünyanın
tadı çıkartılmak istenir
ve de başarılır.

Dördüncü bir Kaspar benzer bir paketle sahnede görünür. Üçüncü Kaspar kendisiyle diğer iki

Kaspar arasında bir boşluk oluşturur. Dördüncü Kaspar buraya oturur. Paket kucağındadır. Tüm dört Kaspar da sessizdir.

Kavga anında
akıl devre dışı kalır
ve gelecek düşünülmez
ama yumruklaşmaya
ara verildiğinde
düzenin egemen olacağı zamanı
düşünmek
huzur verir
gelişigüzel atılan bir tekme
kavganın tekrar başlaması sırasında
daha sonra
yanlış yöne gitmeye alışmış
bile olsa
toplumsal olarak hasta olan birinin
düşüncelerine
katkı sağlamaz.

Beşinci bir Kaspar benzer belki de daha büyük bir paketle sahnede görünür. Üçüncü Kaspar ayağa kalkar. Beşinci Kaspar üçüncü Kaspar'ın yerine oturur. Üçüncü Kaspar dışardan dördüncü Kaspar'ın yanındaki boş yere sıkışmaya çalışır. Beşinci Kaspar paketi yere, tam önüne koyar. Tüm Kaspar'lar sessizdirler.

Kavga anında
kalp atmaz
hale gelirse
ve yumruk

vurulanın soluğunu
ciğerlerinden
sadece
(aynı imgeyi kullananacak olursak)
halıdan
toz söker gibi
sökerse
ve eziyet edilenin
dilini
sadece (aynı imgeyi kullanacak olursak)
halının püsküllerı gibi
dümdüz çekerse
işte o zaman ancak
adaletsizlik gerçekleşir:
çünkü kavga anında insan
halı silkelemede olduğu gibi
sakin olma m a l ı d ı r
insan başkalarına eziyet verdiğinde
huzursuz olm a l ı d ı r :
daha sonraları huzursuz olma -
m a k için tabii ki:
kavga anında kalbin artık çarpmaması
vuran açısından
kötüdür
çünkü
vuruş esnasında her kimin eli
layık olduğu gibi titrerse
o deneyimsiz biridir ve
daha çok
ileride suçlanacak bir şeyi olmayandır:
işte bu şekilde yeryüzünde barış sağlanır.

Görünüş olarak diğerlerine benzeyen ilk Kaspar perdede deliği aramadan kendinden emin bir adımla arka perdeyi aralayarak içeri girer. Onun da maskesi hoşnutluk ifadesi sergiler. Nerdeyse eğilir gibi sert adımlarla, diğer nesnelerin arasından güzelce geçerek mikrofonun durduğu yere, öne doğru yönelir. Mikrofonun önünde durur. Tüm altı Kaspar da sessizdirler.

Hizaya getirilenler
-kendi kabuklarına çekilmek
ve toplumdan kaçmak yerine-
şimdi gerçekçi bir şekilde
zorlama ve darp olmadan
kendi güçlerinden yeni yollar
gösterme
peşinde olmalılar
bunu
geçerli bütün cümleleri bularak
yapmalılar:
onlar seçemezler
onlar seçmek zorundalar
başkalarına boş sözler
ve anlamsız konuşmalar yapmadan
kendi hakkındaki gerçeği
bizzat anlatmalılar
diğerleri de
sonunda
ötekiler de
şimdi bizzat isteyebilmek zorunda olduklarını
isteyebilmek zorunda olmalılar.

62

Kaspar mikrofonda konuşmaya başlar. Sesi suflörlerin konuşmalarını andırır.
Uzun zaman oldu
dünyada
hiçbir şey anlamaz oldum
doğal olanı
hayretle karşıladım
sonlu ve sonsuz olan herşeyi
gülünç buldum
her nesne ürküntü veriyordu bana
bütün dünya zehir oldu benim için
ne kendim
ne de başka biri olmak istiyordum
kendi elim
yabancı oldu bana
kendi bacaklarım
yalnız yürüyorlardı
açık gözlerle
derin
uykudaydım:
bir sarhoş gibi
bilinçsizdim
zorunda olmama rağmen
hiçbirşeye
uygun olmadım
her bakış
neşemi kaçırdı
her gürültü
bende
kendisi hakkında
hayal kırıklığı
yarattı

her yeni adım
bana tiksinti verdi
ve göğsümde
bir baskı yarattı
birlikte gelmedim
bizzat ben kendi görüşümü
engelledim
karmakarışık durumlarda
kafam dank etmiyordu
cümlelerin kargaşa ortamından
bir çıkış bulamadım
o benim için
dünyaya gelmeden önce geçerliydi
çevremde olup bitenleri
hiç fark etmedim.

Bir süre suskun kalır. Arkada kanepede oturan diğer Kaspar'lar da sessiz kalır.

D ı ş a r d a k i
gürültü
ve şamatayı
i ç e r d e bağırsaklarımdaki
guruldamalar ve uğuldamalar
olarak gördüm:
hiçbir şeyin ayırdında olmadığımdan
acı çekmek zorunda kalıyordum:
üç ikiden fazla
gibi değildi
güneşlendiğimde
yağmur yağıyordu
güneşte terlediğimde
yahut koşarken hararetim arttığında
terden kendimi şemsiye sayesinde

koruyordum
bir şeyi diğerinden ayırt edemiyordum
ne sıcağı soğuktan
ne karayı aktan
ne dünü bugünden
ne yeniyi eskiden
ne insanı nesneden
ne duayı günahtan
ne okşamayı tekmeden
her mekan
bana düz geliyordu
uyanır uyanmaz
düz nesneler
bir hayal gibi üzerime çöktü
beni engelliyorlardı
aynı zamanda bütün bilinmezler
beni sorguluyorlardı
ayırdına varamadığım her şey
elimi ayağımı dolaştırıyor
ve beni vahşileştiriyordu
öyle ki
nesneler arasında
yolumu şaşırıyordum
ve kayboluyordum
ve
bir çıkış bulabilmek için
nesneleri param parça ediyordum

O bir süre sessiz kalır. Arkada kanepede oturan öteki Kaspar'ların sessizliği hâlâ devam eder.

Saate göre
dünyaya
gelmedim
aksine
düşme anındaki

sancılar
bana yardımcı oldu
benim ve nesneler
arasına bir engeli
ortadan kaldırmak için geldim
aksine
düştüğümde duyduğum acılar
nesnelerle arama bir engel koy-
mama
yardımcı oldu:
ve nihayet
kekelememi önledi.
böylece duyduğum acı
beynimdeki karmaşayı yok etti.

Bütün boşlukları sözcüklerle
doldurmayı öğrendim
ve kimin kim olduğunu
öğrendim
ve bağıran herşeyi
cümlelerle bastırmayı öğrendim
hiçbir boş tencere
artık kafamı karıştırmıyordu
herşey istediğim gibiydi
hiçbir
zaman bir daha
boş bir dolaptan
boş sandıklardan
boş
odalardan
dehşete kapılmayacağım
dışarıya açık alana çıkmaktan
çekinmeyeceğim
duvardaki her çatlak için
durumun kötüleşmemesi için
bana yardımcı olacak
manevra alanım var.

Şimdi sesini yükseltir. Işık daha çok parlar. Öteki Kaspar'lar hâlâ sessiz dururlar.

Herkes özgür olmalı
herkes katılmalı
herkes ne istediğini bilmeli
hiçkimse eğitimden
uzak duramaz
hiçkimse sabahları kendinden
nefret edemez
herkes kendi hayatını yaşamak
durumundadır
herkes elinden gelenin en iyisini
yapmak durumundadır
herkes amacına ulaşmak duru-
mundadır
hiçkimse kaba saba davranamaz
hiçkimse kenarda köşede kala-
maz
herkes herkesin
gözlerinin içine bakabilmelidir
herkes sahip olduklarını başkası-
na da layık görmelidir.

Kanepede oturan öteki Kaspar'lar bir anlam ifade etmeyen sesler çıkarırlar. İzleyiciler, yapay hıçkırık seslerini rüzgâr sesine benzetilmiş gürültüyü ve kıkırdamaları duyarlar.

Herkes yapılması gerekeni
yapmalıdır
herkes konuların kökenine
inmelidir
herkes başkalarının söylediklerine
kulak kabartmalıdır

hiçkimse başka birine öyle
körü körüne güvenmemelidir
herkes başkalarının
iyi taraflarını da görmelidir
hiçkimse durup durup birdenbire
geleceğini tehlikeye atma
cesaretini göstermemelidir
herkes yönetilmesine
ses çıkarmamalıdır
hiçkimse başkaları hakkında ya-
lan söylenmesine
izin veremez.

İzleyiciler neredeyse bir Kasparın konuşmasıyla aynı anda arka taraftan gelen mırıldanmaları, gaklamaları, baykuş sesi taklitlerini, yüksek ritimli şarkı sesini dinlerler.

Kendine çeki düzen vermelisin
hiç kimse başkasıyla
kavga etmemelidir
herkes başkalarına
destek olmalıdır
herkes yarınları
düşünmek durumundadır
herkes kendini
güven içinde hissetmelidir

İzleyiciler arkadan gelen hışırtı seslerini, birbirine çarpan kamışların çıkardığı sesleri, fısıltıları, keskin zil seslerini, vınlamaları, çok keskin bir feryadı duyarlar.

Herkes yemekten önce
ellerini yıkamalıdır
herkes hapiste
ceplerini boşaltmalıdır
herkes kapısının önünü

süpürmelidir
hiçkimse başkasının önünde
kuzu gibi olmamalıdır
herkes başkalarına karşı
duyarlı olmalıdır
herkes sofrada
bakımlı bir şekilde yer almalıdır
hiçkimse başkalarının ağlamasına
sızlamasına
neden olmamalıdır
herkes yardım etmelidir
hiçkimse görgüsüzlük etmemelidir
herkes birbiriyle selamlaşmalıdır
herkes tırnakların kesmelidir
hiçkimse başkalarının yaşamını
zehir etmemelidir
hiçkimse temiz masa örtüsünü
kirletmemelidir
herkes burnunu temizlemelidir
hiçkimse şakayla
başkalarının saygınlığı ile
oynamamalıdır
hiçkimse başkaları ile alay etmemelidir
hiç kimse defin sırasında
başkalarını güldürmeye çalışmamalıdır
hiçkimse tuvalet duvarlarını
karalamamalıdır
hiçkimse kanun kitabını
parçalamamalıdır
herkes herkese kulak asmalıdır
herkes kendini başkalarının
yerine koyabilmelidir
herkes herkese adını
esirgememelidir.

Sahnenin arkasındaki ses ve gürültüler bu arada o kadar yoğunlaşır ki, ön taraftaki Kaspar sesini giderek daha çok yükseltmek zorunda kalır. Öteki Kasparlar hâlâ sessiz oturmalarına karşın - sadece şakırlar, hafifçe öksürürler, öterler, cıvıldarlar, inlerler, hışırtı sesleri çıkarırlar- Kasparların mısralarının sonunda gürültüler, Kasparın konuşmalarını ön tarafta o kadar yüksek bir seviyeye çıkartır ki son sözleri adeta patlar.

63

Arkadaki Kaspar'lar şu anda sessizdirler. Öndeki Kasparlar yüksek perdeden şarkı söylemeye başlarlar. Suflörler birbiri ardı sıra yavaş yavaş konuşmaya başlarlar. Bu durum bir süre devam eder. Öyle yavaş ve hoş bir şekilde şarkı söylerler ki Kasparın anlaşılabilirliği sürüp gider. Kaspar inançlı biri gibi şarkı söyler.

Hiçkimse çatalı
ısırmamalıdır
hiçkimse yemekte
canilerin adlarını anmamalıdır
hiçkimse resmi bir araca
sivil insanlar bindirmemelidir
herkes başkalarına yararlı olmalıdır

hiçkimse başka birini öteki diye
adlandırmamalıdır
hiçkimse nerede oturduğunu polise
bildirmemezlik etmemelidir
herkes ağır şeyleri
evin yolunu tutmuşken satın almalıdır
hiçkimse karşısına çıkan biriyle
biçimsiz dudaklarından dolayı
alay etmemelidir
hiçkimse herhangi birinin
omzuna dokunmamalıdır
hiçkimse karşılaştığı birinin
kaburgalarına
bir bıçak saplamamalıdır
herkes caddedeki bir polisi
memur bey diye çağırmalıdır.

Arkadaki Kaspar'lar da şarkıya katılırlar ama sözleriyle değil de, sadece sesleriyle. Onlar şarkı söylemezler de, aksine tiz ses çıkararak, üfleyerek ses çıkararak, bağırarak, şarkı söyleyerek, homurdanarak, burun çekerek, ağız şapırdatarak, öfkeyle bağırarak, hırlayarak, geğirerek, gürültüyle nefes alarak, uluyarak, şarkıyla aynı ritim içinde olurlar. Şimdi sesleri de giderek daha da yükselir.

Hiçbir mobilya toz tutmamalıdır
hiçbir aç kuyrukta durmamalıdır
hiçbir genç işsiz güçsüz
ortalıkta dolaşmamalıdır
hiçbir fasulye sırığı
yüksek gerilim hattına kadar

ulaşmamalıdır
hiçbir bayrak ters yönde
dalgalanmamalıdır
toplumun iyi doğru saydığı şeyler
çalışma sırasında kendini gös-
termelidir
değişmeden aynı kalan her hay-
van
deri değiştiren hayvandan
uzak durmalıdır
iyi bir şey ifade etmeyen her söz-
cüğün
üzeri çizilmelidir.

Arkadaki Kaspar'ların sesi daha çok yükselir. Birisi paketten çok hışırtı çıkaran kâğıdı çıkarır, paketten bir tırnak törpüsü alır ve tırnaklarını törpülemeye başlar. Kendi paketiyle aynı şeyi daha gürültülü bir şekilde yineledikten sonra başka biri paketten daha büyük bir törpü çıkarır ve o da tırnaklarını törpülemeye başlar. Gürültüler artık duyulabilmektedir.

Masaya dayanan dirsek yok
balıkta
bıçak yok
aynı kaptan yiyen
elle yiyemez
kaşık kenar tarafından
ağza götürülemez
yorgun gözlere
yara bandı bağlanmaz
hiçbir yer mantarını pişirmeden
yeme

her sokak serserisi hapse tıkılmış:
direniş kırılıyor.
Kaspar önde tekrar konuşur:

İyi bir şey
pislik tutmaz
her temiz parmak
yalamak içindir
her dakik tren
harekete hazırdır
varolan her insan
olan biten her şeyin farkındadır
her taze meyve
konserve için
gerçekte var olmayanın
canı cehenneme

Suflörler Kaspar'ın söylediklerini şarkı olarak söylerler ve öteki Kaspar'lar viyaklarlar, havlarlar, yağmur ve fırtınayı taklit ederler, çiğnenmiş sakızı patlayıncaya kadar şişirirler ve aynı şeyleri yapmaya devam ederler.

64

Kaspar konuşmayı keser. Bir sessizlik olur, sonra Kaspar şöyle söyler:

Şimdi
ne
söyledim
ki?
Keşke
ne söylediğimi
bilseydim!
Biraz önce
söylediğim
nedir?
Gerçekten
biraz
önce

ne söyledim?
Biraz
önce
söz konusu olan
neydi?
Biraz önce
konuştuklarımı
bir bilebilsem!
Gerçekten
biraz önce
konuştuklarım
ne anlama geliyordu?

Kendine bunları sorarken de öteki Kaspar'lar gibi kıs kıs gülmeye veya buna benzer şeyler yapmaya başlar. Aynı anda suflörler de onun önceki mısralarını şarkı olarak sonuna kadar söylerler. Kaspar örneğin mikrofona parmağı ile dokunur. Bir feryat sesi ortaya çıkabilir. Suflörler şarkıyı bitirdiklerinde bütün Kaspar'lar sonunda gerçekten büyük bir kahkaha atarlar. Sonunda inleyerek ve kıs kıs gülerek konuşan Kaspar ve öteki Kaspar'lar yavaş yavaş sessizleşirler. İzleyiciler iki veya üçünün tırnaklarını törpülediklerini duyarlar. Öndeki Kaspar şöyle konuşur:

Her cümle
kedi içindir
her cümle kedi
içindir
her cümle kedi içindir.

Sessizlik olur.
Şiirsel olmayan konuşmasına başlar.
Bir projektör ona yönelmiştir.

Attığım ilk adımdan gurur duydum, fakat ikinci adımdan utandım; aynı şekilde kendimde fark ettiğim ilk elden gurur duydum, ama ikinci elden utandım: yinelenen her şeyden

utandım, konuştuğum i l k cümleden bile utandım, i k i n c i s i n d e n utanmamış olmama karşın konuştuğum ilk cümleden utandım ve takip eden cümlelere hemen alıştım. İkinci cümlemden gurur duydum.

Öykümde ilk cümlemle sadece gürültü yapmak istemiştim, buna karşın ikinci cümleyle kendimi göstermek istedim ve sonraki cümleyle KONUŞMAK istedim ve sonraki cümleyle artık kendi KONUŞMAMI DUYMAK istedim ve bir sonraki cümleyle ÖTEKİLERİN benim NE konuştuğumu dinlemelerini istedim, bir sonraki cümleyle bir cümle DE konuşan ötekilerin duymamazlıktan gelmelerini istedim ancak öykünün sondan bir önceki cümlesini SORU SORMAK için kullandım yalnız öykünün son cümlesiyle cümlemi söylediğimde duymamazlıktan gelen ÖTEKİLERİN ne konuştuğunu sormaya başladım.

Karı gördüm ve onu avuçladım. Bunun üzerine şu cümleyi söyledim: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum, bununla karın ellerimi nasıl yaktığını ifade etmek istiyordum. Bir defasında karanlıkta uyandım ve hiçbir şey görmedim. Bunun üzerine şöyle söyledim: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum dedim bununla önce bir odanın niçin tamamen boşaltıldığını ve sonra da bizzat kendimi göremediğim için bana ait olan herşeyden niçin k o p a r ı l d ı ğ ı m ı ifade etmek istiyordum? Bir kimsenin yani kendimin konuşmasını duyduğum için bunun üzerine tekrar şöyle söyledim: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum, konuşmasıyla hâlâ benimle alay edenin kim olduğunu bilmeyi çok arzu ettiğimi ifade etmek isterdim. Sonra yeşil bir aydınlığın fışkırdığı boşluğa baktım ve şöyle söyledim: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum, - Bu cümleyle boşluğa, ayaklarımın niçin ağırdığını sormak istiyordum. Kımıldayan bir perdeyi farkettim. Perdeye değil ama bunun üzerine şöyle konuştum: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum ve bununla söylemek istiyordum ama perdeye de-

ğil, masa çekmecelerinin niçin açık olduğunu, niçin paltomun her zaman kapıya sıkıştığını kime söylediğimi bilmiyorum. Gürültü çıkardığı için merdivenlerden birinin çıktığını duydum ve bu gürültüye: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum dedim, bununla ne zaman kafamın daha hafif olacağını ifade etmek istiyordum. Bir tabak düşürdüm ve tabak kırılmadı ve ben bunun üzerine şöyle bağırdım: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum, bununla dünyada hiçbir şeyden korkmadığımı söyledim ve bunun üzerine tekrar söyledim: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum, bununla bir şeyin, örneğin kopmuş buz saçağının beni korkutacağını anlatmak istiyordum ve birdenbire ağrıları hissetmez oldum ve şöyle bağırdım: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum, bununla herkese artık ağrı hissetmediğimi söylemek istiyordum, fakat sonra tekrar ağrı duymaya başladım ve herkesin kulağına şöyle fısıldadım: başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum, bununla tersine artık hiç ağrı duymadığımı ve herşeyin yolunda gittiğini herkese bildirmek istiyordum. Böylece y a l a n söylemeye başlamıştım. Ve sonunda kendime şöyle söyledim: "Başka birinin bir zamanlar olduğu gibi biri olmak istiyorum ve bununla kendi kendime söylediğim cümlenin aslında n e a n l a m a g e l d i ğ i n i bilmek istiyordum.

Kar beyaz olduğu için ve gördüğüm ilk beyaz şey de kar olduğu için beyaz olan herşeye kar dedim. Bana beyaz olan bir mendil de verildi. Ama beyaz kara dokunduğumda elimi yaktığı için mendilin de elimi yakacağını düşündüm ve bu sebeple mendile dokunmadım ve kar kelimesini öğrendiğimde bu beyaz mendile kar dedim: fakat daha sonra mendil sözcüğünü de öğrendiğimde bir beyaz mendil gördüğümde, mendil sözcüğünü s ö y l e d i ğ i m d e bile hâlâ kar sözcüğünü d ü ş ü n ü y o r d u m , bu sayede ilk defa h a t ı r l a m a y a başladım. Kahverengi ve gri bir mendil kar değildir. Aynı şekilde kahverengi ve gri kar kar değildir, tersine gördüğüm i l k kahverengi ya da gri şey

örneğin hayvan pisliği ya da bir kazaktı. Fakat beyaz bir duvar kardı, aynı şekilde uzun süre güneşe baktığımda sadece beyaz gördüğüm için h e r ş e y artık kar olmuştu. Sonunda meraktan beyaz olmayan bir şey için de kar sözcüğünü kullandım. Kar s ö z c ü ğ ü n ü söylediğim için, bu yüzden onun kara dönüşüp dönüşmeyeceğini görmek istiyordum. Kar sözcüğünü s ö y l e m e s e m bile onu d ü ş ü n ü y o r d u m yahut kar olmasa bile her bakışım esnasında kar sözcüğünü hatırlıyordum. Hatta uykuya dalarken veya uzun bir yürüyüşte veya karanlıkta koşarken sürekli olarak kar sözcüğünü söyledim. Fakat nihayet kar hakkında sadece sözcükler ve cümleler değil yerdeyken ve yağarken de sadece inanmadığım noktasına geldim, kar sözcüğüne inanmadığım için onu ne gerçek ne de olanak dahilinde görüyordum.

Vaktiyle manzara çok renkli bir panjurdu. Bir keresinde bir sandalyenin g ö l g e s i n i yerde gördüğümden beri, y e r d e k i d e v r i l m i ş bir sandalyeyi sandalyenin bir g ö l g e s i olarak kabul ettim. O zamanlar k o ş m a y ı ve k o ş u p u z a k l a ş m a y ı özellikle istediğim için her hareket k o ş m a y d ı . Suda yüzmek de bir k o ş m a y d ı . Sıçramak yanlış yöne doğru bir koşmaktı. Düşmek de k o ş m a y d ı . Durgun olsa bile her s ı v ı da p o t a n s i y e l bir k o ş m a k t ı . Korktuğumda nesneler çok hızlı k o ş t u l a r . Fakat gece olmak bir zamanlar şuursuz olmaktı.

Nereye gideceğimi bilmediğimde, bana açıklandı ki bana nereye gideceğimi bilmiyorsam korkmalıymışım ve korkmayı bu sayede öğrendim; ve kırmızı gördüğümde bana kızgın olduğum söylendi; fakat sürünerek bir köşeye çekilmek istediğimde utandım; ve havaya sıçradığımda sevindim; fakat patlamaya yakın olduğumda bir sır taşıyordum veya birşeyden gururlanıyordum; ve neredeyse tükenmiştim ki merhamet

gösterdim; fakat bir çıkış yolu bulamadığımda umutsuzluğa düşüyordum; kafamın nerede olduğunu bilmediğimde şaşıp kalmıştım; nefesim kesildiğinde korkmuştum; ve betim benzim solduğunda, ölümden korkmuştum, fakat ellerimi ovuşturduğum zaman hoşnuttum, ve kekelediğim zaman bana kekelediğim zaman mutlu olabileceğim söylendi; kekelediğim zaman mutluydum.

B e n sözcüğünü söylemeyi öğrendikten sonra bana bir süre ben sözcüğü ile hitap edilmesi gerekmişti; çünkü s e n sözcüğü ile b e n sözcüğünün kastedildiğini bilmiyordum çünkü b e n b e n diye adlandırılıyordum ve yine s e n sözcüğünü anlamaya başladığımda bir süre kimin kastedildiğini anlamıyormuş gibi yaptım; çünkü hiçbir şeyi anlamamak beni eğlendiriyordu; yine de s e n sözcüğü h e r s ö y l e n d i ğ i n d e yanıt vermeye can atıyordum.

Bir sözcüğün ne anlama geldiğini anlamadığımda onu iki defa ve bir iki defa daha söylüyordum, böylece huzurum kaçmıyordu. Savaş, savaş; paçavra, paçavra dedim. Savaş, savaş, savaş, savaş; paçavra, paçavra, paçavra, paçavra dedim. Böylece sözcüklere alıştım.

Önce b i r kişi gördüm. Daha sonra bu b i r k i ş i y i gördükten sonra başka b i r - ç o k kişiyi gördüm. Buna az da şaşırmadım.

Bir şeyin p a r l a d ı ğ ı - n ı gördüm. O öyle p a r - l a d ı ğ ı için benim olmasını

Arka tarafta Kaspar'lardan biri kutusundan büyük bir törpü çıkarır ve kutusuna bir kez sürter. Bunun üzerine yanındaki Kaspar da törpülemeye başlar. Törpünün gürültüsü insanın i l i k - l e r i n e i ş l e y e - c e k t ü r d e n d i r. Bütün Kasparların uygun yerlerinde maddeler vardır; ve törpü, bıçak, bir çivi veya benzer aletlerle bunlara dokunulduğunda akla gelebilecek en sarsıcı gürültüler çıkar. Şu ana kadar bu gürültülerden sadece birisi kısa bir süre işitilebilmiştir. Kaspar'ların üzerindeki uygun maddeler aşağı yukarı şunlardır, sünger, karton

istedim. Parlayan her şeye sahip olmak istiyordum. Daha sonra parlamayan şeye de sahip olmak istedim.

Bir kimsenin bir şeye sahip olduğunu gördüm. Böyle bir şey benim de olsun istedim. Daha sonra birşeye de sahip olmak istedim.

Uyandığımda yemek yedim. Sonra oynadım ve de konuştum ta ki bir daha uyuyunca ve tekrar kalkıncaya kadar.

Bir keresinde ellerimi cebime soktum ve sonra onları çekip çıkaramadım.

Bir keresinde her nesne bana bir şey için delil olarak geldi, ama ne için?

Bir keresinde *(yutkunmayı deniyor)* yutkunamadım.

Bir keresinde *(hapşırmayı deniyor)* hapşıramadım.

Bir keresinde *(esnemeyi deniyor)* esneyemedim.

kutu, teneke, taşlar, kara taşlar vs. Bütün bunlar karton kutuların içindedir. Ambalaj kâğıdının buruşturulması anında ortaya çıkan gürültüler de kullanılabilir. Ardından gürültüler daha sıklaşır ve daha güçlenirler. Çünkü bütün Kaspar'lar arka tarafta törpülerini, bıçaklarını, taş iğnelerini, çelik çivileri, tırnaklarlarını karton kutulara veya onları birbirlerine sürterler. Ve bu arada yavaş yavaş ayağa kalkar ve bir araya toplanırlar. Fakat her sesin açıkça ayırdına varılır: her bir ses özenle çıkartılır. Önde Kaspar'ın konuşmasını anlaşılmaz kılmaz bu sesler, aksine onların daha belirgin hale gelmesini sağlarlar.

Bu sesler giderek daha da belirginleşir. İyi işlemeyen bir kapının taş bir döşemeye sürttüğünde ortaya çıkardığı sesleri andırır aşağı yukarı bu gürültüler, sirkte bir buz ayısının pençeleri ile bir metal parçasının yere düşürdüğü seslere, bir kızağın altlıklarıyla kardan çakıl veya betona ulaşması sesine; tebeşir ya da tırnağın yazı tahtasında kayması sesine; bıçağın tabaktan dışarı kayması sesine; mermer zemin üzerinde kayganlaşmış metal tabanlı ayakkabı ile herkesin yürümesi sesine, bir hızarın yaş taze ağacı kesmesi sesine, bir tırnağın pen-

Bir keresinde *(aşağıdaki cümleleri gayretle sonuna kadar söylemeyi deniyor)* – ötekiler takip eder... ben aldım... kimse yenemedi... nesneler vardı... sürükledim... kimse okşamadı... ötekiler saldırdılar... nesneler sahipti... hiçkimse dağıtmadı... ben çarptım... ötekiler gösterdi... eşyalar oldu... bir şey yapılacak... ötekiler parçaladı... hiçkimse batmadı... nesneler oldu... nesneler sahip oldu... diğerleri sürtüyorlar... hiçkimse vurmuyor... ben bileyliyorum... nesneler oluyor... hiçkimse bağırmıyor... ötekiler alıyorlar... - bir cümleyi sonuna kadar konuşamadım.

Bir defasında ben ben... bir defasında ben ben... bir defasında ben bem... bir deyasında bem bem... mim memasımda mim mim...- bir defasında dilim sürçtü ve herkes birbirine baktı.

Bir keresinde gülen bir tek bendim.

Bir keresinde sineğe bindim.

Bir keresinde her yerde 'katiller!' diye bağrıldığını duydum, ama tekrar baktığımda çöp tenekesinde sadece soyulmuş bir domates buldum.

cere camı üzerinde hareket etmesi sesine, kumaşın yırtılması sesine benzer bu sesler v.s. (Hayalgücüne de güvenmek lazım, ama çok fazla da değil) Kasparlar bu gürültüleri birbirinden üretmek suretiyle ve buna ilaveten karton kutular ve bu amaca hizmet eden çeşitli uygun eşyaları (sünger gibi) törpüleyerek inceltmek, parçalamak gibi işler yapmak suretiyle arkadan giderek öne doğru ilerlerler.

Birdenbire düzenleme konusunda
ayrı düştüm.

Daha kurduğum ilk cümleyle tu-
zağa düştüm.

Kendimi anlatabilirim. Şimdi uyanık olduğum için uzun süre uyumak zorunda olmuş olabileceğimi düşünüyorum. Masaya gidiyorum, masayı kullanıyorum, fakat şuna bak -masa kullanıldıktan sonra da varlığını sürdürüyor-. Görünebilirim, çünkü yerimin neresi olduğunu biliyorum. Kuru ellerle uykuya geçemem, fakat ellere tükürürsem onlar daha da kuru oluyor. Sandalye zararsızdır demek suretiyle sandalyenin zararsızlık hali artık ortadan kaldırılmış oluyor. Kapının uzun süre açık durduktan sonra sonunda kapatılmasından mutlu oluyorum. Neyin nereye ait olduğunu biliyorum. Doğru ölçüyü görebilen gözüm var. Ağzıma hiçbir şeyi almıyorum. Üçe kadar gülebilirim. İşe yararım. Uzak mesafelerden ağacın çürüdüğünü hissedebilirim. Hiçbir şeyi kelimesi kelimesine almıyorum. Uyanıncaya kadar bekleyemedim, buna karşın önceleri uyuyuncaya kadar bekleyemezdim. Konuşturuldum. Gerçeklikle yüzleştirildim -duyuyor musunuz? *Sessizlik.* Duyuyor musunuz? *Sessizlik.*
Dinleyin. *Sessizlik.*
Sahne kararır.
Sessizlik.

65

Sahne tekrar aydınlandığında olaylar tekrar üç parçalı olur: Kaspar'ın aşağıdaki konuşmasıyla birlikte hoparlörler aracılığıyla, ama sessiz bir şekilde tekrar suflörler konuşmaya başlarlar. Fısıldayarak tekrar tekrar aşağıdaki metni tekrar

ederler. Olsun. Kendi geleceği. Şimdi her ikinci öncekinden farklı olarak her dördüncüden daha önce karşı. Olasılık şeyi. Olsun. Yaşamı kolaylaştırmak. Olsun. Gelişme. Olsun. Gerçekle. Olsun. Sürekli bir şekilde yükselen sayı. Olsun. İşe yarar. Olsun. Tehlike taşır. Olsun. Buna ihtiyaç var. Olsun. *Sonunda bitinceye kadar tekrar ediyorlar sessizce:* Olsun. Olsun. Olsun. *Bu arada Kaspar'lar sürüklenir gibi gelirler, öne, konuşan Kaspar'a doğru, sürünerek bunda yaratıcı olmaya koyulurlar. Bir nesneyle, örneğin bir sandalyeyle özellikle dalga geçerler, bunu onunla alay ederek, onu taklit ederek, onu kılıktan kılığa sokarak, onu çekerek ve çekme sırasında ortaya çıkan gürültüyü taklit ederek ve sandalyeyi sonunda gülünçlüğe terk ederek yaparlar bunu ve onu ve öteki bütün nesneleri KOMİK ve TUHAF HALE GETİRİRLER. Kaspar önde konuşmaya devam eder.*

Odun parçalarının ateşte k e y i f l e çatırdayarak yandığını duyuyorum ve bununla ifade etmek istiyorum ki kemiklerin çatırdayarak yanmasını duymak keyif v e r m i y o r bana. Sandalye b u r a d a duruyor, masa da o r a d a duruyor, bununla demek istiyorum ki bir öykü anlatacağım. Daha fazla yaşlanmak istemiyorum fakat şimdi artık çok zamanın geçmiş olmasını isterdim ve bununla bir cümlenin bir canavar olduğunu ifade etmek istiyorum, bununla konuşmanın geçici olarak yardım edebileceğini ifade etmek istiyorum, bununla korktuğum zaman her nesnenin sıkıntı vereceğini ifade etmek istiyorum. Şunu söylüyorum: Şimdi her yerde olabilmeyi düşünebilirim, ancak g e r ç e k t e n orada olmayı düşünemem, bununla kapı mandallarının a ç ı k olduklarını söylemek istiyorum. Şunu söyleyebilirim: Hava ı s ı r ı y o r , veya: oda ç a t ı r d ı y o r , veya: perde t i t r i y o r ; bununla demek istiyorum ki elimi nereye koymak veya b ı r a k m a k zorunda olduğumu bilmiyorum, elimi nereye bırakmak zorunda olduğumu bilmediğimi söylediğimde anlatmak istiyorum ki bütün kapılar sadece bahaneyle beni kendilerine çekiyorlar, bütün kapılar a ç ı l a b i l i y o r l a r ,

hangi cümleyi, saçlarımı m a k i n a y a o l d u ğ u g i b i masaya da dolaştırdığımı ve kafa derimin yüzüldüğü anlamında kullanmak istiyorum; kelimesi kelimesine söylenecek olursa her yeni cümleden tiksinti duyuyorum: simgesel olarak söylenecek olursa: perişan haldeyim: birinin elindeyim: öteki tarafa bakıyorum: orada ruhsuz bir sessizlik egemen: kendimden kurtulamıyorum artık: şapkayı et çengeline atıyorum: her tabure ölüm anında işe yarar: teçhizat donanım su geçirmez: mobilyalar olmaları gerektiği gibidirler: hiçbir şey açık değildir: ağrının kaynağı öngörülebilir: zaman durmak zorundadır: düşünceler çok küçülür: bizzat k e n d i y a ş a m ı m ı y a ş a d ı m : kendimi hiçbir zaman görmedim: dişe dokunur bir direnç gösteremiyorum: ayakkabılarım ayağıma tam oturdu: korkuyla bundan kurtulamam: cilt soyuluyor: ayak hissedilmeyecek kadar uyuşuyor. Mumlar ve cümle yokedicileri: Soğuk ve sivrisinekler: Atlar ve cerahat: Yağış ve fareler: Yılanbalıkları ve yağ lokması: Keçiler ve maymunlar: Keçiler ve maymunlar: Keçiler ve maymunlar: Keçiler ve maymunlar:

Bu arada öteki Kaspar'lar beraberlerinde getirdikleri nesnelerde ve konuşan Kaspar'da aletleriyle giderek artan katlanılamaz bir gürültü çıkarırlar. Bu arada kas kas gülerler, sıradan oyunların arka planda yer alan kişilerin hareketlerini yaparlar. Konuşan Kaspar'ın konuşmasının ritmine uyarak onunla dalga geçerler vs. Konuşan Kaspar da bir törpü almıştır, törpüyü mikrofona sürmek ve konuştuğu cümleleri desteklemek suretiyle benzer bir gürültü çıkarır. Şimdi ise, birdenbire ortalığı bir sessizlik kaplar. Kaspar'lar sadece birazcık havada sinek avlar gibi yaparlar ve kollarını havada sallarlar. Yerlerinde duramazlar. Burunlarından solurlar.

Sonra Kaspar şunları söyler:

Ben: *Bunun için perde kulakları tırmalayan bir sesle küçük bir çekiçle Kaspar'ların zıpladıkları yere, sahnenin ortasına doğru hareket eder.*

Olmak: *Daha keskin bir gürültüyle perde bir parça daha sahnenin ortasına doğru gelir.*

Sadece: *Daha da keskin bir gürültüyle perde bir parça daha sahnenin ortasına doğru yaklaşır.*

Keçiler ve Maymunlar: *Daha da keskin bir gürültüyle perde bir parça daha ortaya yaklaşır.*

Keçiler ve Maymunlar: *Olası seslerin en keskini ve son bir hamleyle perde, konuşan Kaspar'ın son sözü esnasında elleri hâlâ birazcık daha sağa sola sallanan Kaspar'lar topluluğuyla karşılaşır: Perde Kaspar'lar topluluğunu devirir. Kaspar'lar topluluğu yere düşer ama artık kapalı olan perdenin arkasına doğru yere düşerler. Aynı zamanda ortalığı sessizlik kaplar, oyun bitmiştir.*

Kaspar adlı tiyatro oyununun hemen girişinde Peter Handke'nin bu oyunun adının Dil İşkencesi (Sprechfolterung) de olabileceğini dillendirmesi, bu oyunun özetini en iyi şekilde veren bir cümledir. Handke'nin Kaspar adlı metni, bilinçli bir şekilde Kaspar adlı karaktere bir dil işkencesi yapmaktadır. Bu işkence, özünde dil yoluyla ve dil yardımıyla birini dile getirmenin işkenceye dönüşmüş halidir. Dili bir konuşma aracı, konuşturma aracı yaparak henüz dile gelmemiş bir kişinin (Kaspar'ın) dile getirilmesi sürecini konu edinir bu oyun.

Kaspar, yıllarca dışında kaldığı, öğrenemediği dili ilkin dinler, duyar, onu algılar, kavramaya çalışır, onu heceler, zorlanır, ilkin çarpık cümleler kurar, dil içinde debelenir, dil öğrenme sürecinde çile yani işkence çekerek yine dilin labirentlerinde gezinerek ancak bu dili öğrenir. Dil bilmezlikten bilgeliğe, filozofluğa giden süreç hem bugüne dek çekilmiş Kaspar filmlerinde hem de kaleme alınmış Kaspar oyunlarında aynen aktarılmıştır. Heideggeryan bağlamda dilin varlığın evi olduğu düşünülecek olursa, varlığı dillendirmek, varlığı açımlamak, açıklamak, varlık üzerine bir şeyler hissedip bunu dillendirmek ancak dille mümkündür ve dil yavaş yavaş özümsenir, kavranır, hissedilir, tartılırsa özlü bir hal alır ki Kaspar'ın bilgeliği ve filozofluğu çekilen filmlerin ve sahnelenen oyunların sonlarına doğru bu yöne doğru bir gelişme kaydeder.

ISBN 978-9944-492-10-2

SKB-UYY-846277
KİTAP
2008
SKB-UYY-847376